

JK 825 E
1989

გუშაბი

რიგგარეშე გამოცემა
სექტემბერი 1989

ცნობილია: წელს ცხრა აპრილს თბილისში საპეციალური სამხედრო ნაწილების მიერ განხორციელებული ქართველი ხალხის ბარბაროსული ხოცვა-ჟლეტის შემდეგ, კრემლმა თბილისში ემისრებად მიავლინა ედუარდ შევარდნაძე და პოლიტიურის წევრობის კანდიდატი გიორგი რაჭუმცესკი. ადგილობრივ ხელისუფალთა გარდა ისინი ეწვივნ სხვადასხვა მსხვილ საწარმო-დაწესებულებას, მათ შორის, მეცნიერებათა აკადემიას და კინოსტუდია „ქართული ფილმი“-ს, სადაც მათ ცხარე, უკომპრომისო შეხვედრა გაუმართეს როგორც კინოხელოვნების, ისე სხვა ქართული ფორმალური თუ არაფორმალური საზოგადოებების წარმომადგენლებმა. კინოსტუდიაში შეხვედრას ადგილი ჰქონდა თორმეტ აპრილს. იქ გამოსულთა სიტყვები ინტეგრალურად გამოსაცემად ააწყო ეურნალ „საბჭოთა ხელოვნებამ“ მის მეხუთე ნომერში, მაგრამ უქანასკელ წუთში ცენზურამ ის ამოიღო და მას შემდეგ დოკუმენტი უკვალოდ გაჰქრა. მხოლოდ სულ ახლახანს მისმა ფოტო-ასლმა მოაღწია ჩვენამდე. „გუშავს“ მიაჩნია, რომ მისი გაცნობა საინტერესო და საკვიროც იქნება ჩვენი მკითხველებისათვის და ამ გაკებით გთავაზობთ მიღებული ასლის ასლს უცვლელად და უკომენტაროდ. ასლი უკვე დეფექტური იყო და თუ აზრის ამოკითხვა ზოგან გავიძინდელთ, „გუშავს“ ნუ დაემდურებოთ.

Edition GOUCHAGUI
 Directeur: GEORGES TSERETLI.
 Adresse: 8, Rue DES MARCHAIS
 75019 PARIS
 Tel. 42 - 41 - 89 - 31

SEPTEMBRE 1989

შახვედრა კინოსტუდია „ქართულ ფილმში“

ჩვენს ისტორიას ახალი ტრაგედიული თარიღის — აპრილის მომდევნო დღეებში დღულდა საქართველო. ეს გამოიხატა უამრავ თავყრილობაშიც, რომელთა ნაწილის მსვლელობას თვალყურს ვადევნებდით ტელევიზიით, ზოგის შესახებ პრესის მეშვეობით შევიტყუეთ.

ფეხზე დამდგარი ყველა საზოგადოებრივი ძალის ვერდიტ ხალხი იმთავითვე იმედით შექურტებდა ქართველ კინემატოგრაფისტთა შეუპოვარ ბრძოლას სიპართლის დადგენის, სამართლიანობის აღსრულებისათვის — კინოს მოღვაწეებისა, რომლებიც ამჟერადაც ერთ-ერთი პირველი დადგენ ერის ინტერესების სადარაჯოზე. ამიტომაცაა, რომ „საბჭოთა ხელშეწყობის“ რედაქციას აუცილებლად მიაჩნია იმ შეხვედრის მკითხველისათვის დაწვრილებით გადმოცემა, რომელიც 12 აპრილს კინოსტუდია „ქართულ ფილმში“ გაიმართა და ბოროტების ძალებისთვის კიდევ ერთ მძლავრ დარტყმად მოგვეცვლინა. შეგახსენებთ, რომ ამ დღეს კინემატოგრაფისტთა კოლექტივის ეწვივნენ სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პოლიტიბიუროს წევრი ელუარდ შევარდნაძე პოლიტიბიუროს წევრობის კანდიდატი გიორგი რაჭუმოვსკი და საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივანი ჭუმბერ პატიაშვილი.

გთავაზობთ კინოსტუდიაში წარმოთქმულ სიტყვებს თითქმის იმ სახით, როგორცადაც ისინი აუღერდა შეხვედრაზე. „თითქმის“ — იმიტომ, რომ დასაბუქდალ მომზადებისას მათ მხოლოდ მცირედენი რედაქტირება გავუკეთეთ, თუმცა მაქსიმალურად შევეცადეთ შეგვენარჩუნებინა ცოცხალი სიტყვის ემოციური მუხტი. რაც შეეხება შინაარსს, გამოთქმულ მოსაზრებებსა და ისტორიული მოვლენების ინტერპრეტაციას. — ალბათ, ზედმეტია იმის აღნიშვნა, რომ ყველაფერს შეუძლებელია დეთანხმოს კაცი, არათუ დეთანხმოს — ბევრი რამ მიუღებლადაც მიგვაჩნია. — მაგრამ ავი და კარგი, მართებული თუ მცდარი თავად მკითხველმა, ხალხმა გამოარჩიოს. რედაქციის პოზიცია კი ის არის, რომ ყოველმხრივ ვეცადოთ დავამკვიდროდ ნამდვილი პლურალიზმი. თუ არ უკუვაგდეთ მავანთა უფლება ინფორმაციის შერჩევისა და საზოგადოებრივისათვის მისი „გალამაჯებელი“ სახით მიწოდებისა, კვლავ ფუჭი და უაღბლო დარჩება ფართო მსჯელობანი საქარობასა და დემოკრატიზაციასაც, კვლავ ილუზიური იქნება განახლების იმედი. ამას არათუ ჩვენი მომავალი — დღევანდელი ახალგაზრდობაც არ გვაპატიებს...

ნიმუს ჩხიძემ — ენობრივისორი. ენობრივული
ქართული ფილოსოფიის დირექტორი.
საქართველოსთვის ადვოკატიაში არაერთხელ
უწოდებდა სტუდენტებს ბატონი დედაჩე შევარდნაძე.
დღეს მასთან ერთად ვეუფვით სკაპ ცენტრალური კო-
მიტეტის მდივანი ბატონი ვიქტორ სტრეცკი და ჩაუ-
მოვიკითხე ბატონს დედაჩის სტუდენტობის პარტიულ კო-
ნსტრუქციასთან დაკავშირებული
იყო ან რაიმე საინტერესო ფილოსოფიური შექმნასთან ან
ჩვენს შემოქმედებით დასაბუთებთან. დღევანდელს
დღეს არ მკავს იმ დღეებს ჩვენი სტუდენტები ვეუფვი-
ვნენ მ ანაბლ მომხდარ ტრაგედიისთან დაკავშირე-
ბით. დღეს უკვლავ ერთად უნდა ვიფიქროთ თუ რო-
გორ ვიციტორი ვხვდებით.

უკვე ჩატარებულ სხდომებზე — საქართველოს მე-
ცხრეტიწლიანი აკადემიის აგრეთვე სხვადასხვა საწარ-
მოში. ვაშოთქვა არა, რომ იმ დღეებში ჩატარებუ-
ლი აქცია შეტად მნიშვნელოვანი იყო, როდესაც
ვარდაქიანი შედის ძალაში. როდესაც დემოკრატია-
სი დაპყრობის შემდეგში მიიწვევს წინ. როდესაც
საერთაშორისო ურთიერთობებში საქართველოს
მეცხრეტიწლიანი მუშაობის მთავარი მოღვაწეობის
წამოწყობა და დღევანდელი, როდესაც გამოყენდა
იქნა გარეხი ადამიანები, როდესაც მოვიდა საქო-
თა ხალხს თავი აწია. როდესაც სტრეცკი იბეჭდება
საერთაშორისო საინტერესო მასალები. იმ ახალი დღეებ
მომხდარი შემთხვევა იქვე მოხდებოდა როგორც ასე-
ნაგანაბრება და შეუძლებელია ვახსენებ იმის ნების.
მეორე ნორმალური ადამიანისთვის.

* აბრეშის წინა დღეებში ჩვენ ვპირობდით დღეს ი-
ხს. რომ მომხდარი მოღვაწეობა იმ არაფორმაში.

ღერს საზოგადოების წარმომადგენლებთან, რომლებსაც
ბიუ ბაზოვარდნისთან ერთად აუცილებდნენ ლოზუნ-
ებს და ქონდათ ვარკვეული პლატფორმა. ამ მო-
ღვაწეობაში, ჩვენს საუბედობრივ შემდეგ ვერ ვა-
შოვდით.

ახლა, როდესაც ტრაგედია დატრიალდა, როდესაც
თავიდან, ვამოცხადებულა საზოგადოებრივ მოღვაწეო-
ბა და კომუნისტების საათი, და ვინ იყო კიდევ რა-
ღებდებოდა მოსალოდნელი, ჩვენ უნდა ვიფიქროთ
იმზე თუ რა ვაუკეთოთ პრაქტიკულად. მოწოდებ-
--- ადამიანები, ვიყოთ ვინცინი, საკლებად აუცილებ-
ვმოცილებს — თავისთავად არაფერი მოწოდება, მაგრამ
შელოდ და შელოდ ლიტონი სიტუაციაში. კაცმა რომ
თქვას, კარგად არც კი მესმის რას ნიშნავს მოწოდე-
ბა — კვიანად ვიყო! ჩვენ პირველი კლასის მოს-
წოდებები ხომ არ ვართ.

დღეს უნდა ვიფიქროთ იმაზე თუ რა მოვითხოვ-
დით, რათა თანამედროვე კარს ვავიდნენ. შეხვედრად
საერთაშორისო კონტრბუტში ჩვენ შემოვიტანეთ წინა-
დებები: კიდევ ერთხელ ვცადოთ მოღვაწეობა სხვა-
დასხვა არაფორმალურ საზოგადოებაში. იქნებ ან
ღვთი მოთმინის ასეთი პლატფორმა, რომელიც
ვამოცხადებთ შემოვიტანოთ სიტუაციაში. ეს არის, ბატონო
დედაჩე, ჩვენი შეხვედრის მიზანი. ამ დღეებში ჩვენ
შევიცხადებდით იმისათვის, რომ ვიფიქროთ, შევხვდით
ამანაგებს და ვარკვეული პლატფორმაში შევიტანოთ.
კარგი იქნებოდა ვაქცინობოთ თუ რა მოთხოვნილე-
ბებით. რა პრეტენზიები იქნება ეს აღმოსავლეთი ჩვენთან.
საუბედობრივ მთავარი ჩვენს ხალხს წარმომადგე-
ნლებს და ვაგვიზაროთ ის, ვინაობა, ნუ ვაგვიზარებო-
ბით შეხვედრებზე. მაგრამ ვიციტორი. რომ ასეთი

კლდურია იმისთვის აქნება ამას ვადაწვევით
აღენ ვაფაროთ ნუდინდელ დღეზე, ვაფაროთ იმ-
ზე, რომ როდესაც ტანკები წაღენ, შეხალდება
ცხოვრება ნორმალურ კალამტო ჩადგეს. ასე ვან-
ვმარტავ მე ჩვენი დღევანდელი შეტრების მიხედვით.
(წესდება რეკლამენტით).

იხილეთ შენგელაია გავაცნობს თავის თანამოა-
რეთა შეხედულებებს.

იხსილეთ შენგელაია — ვიოჩი წერეთლის სახ.
აღმოსავლეთმცოდნეობის ინ-ტის მეცნიერი თანამშრო-
მელი, საქართველოს ეროვნული სამართლიანობის კავ-
შირის წარმომადგენელი:

— საქართველოში შექმნილი დღევანდელი სიტუა-
ციის შეფასება იმ განაღვივება შეუძლებელია, თუ
არ განვიხილავთ იმ ვაზს, რომელიც საქართველომ
გაიარა გარკვეული ათწლეულების მანძილზე.

საქართველომ თავისი დამოკიდებულება და თავი-
წის შეფასება იმ თვითგამორკვევით, რომელიც 1917
წლის ნოემბერში გამოქვეყნდა და ჩასაც რუსეთის
იმპერიის ხალხთა თვითგამორკვევა ეწოდა, გამოაც-
ხადა 1918 წლის 26 მაისს. ეს იყო დამოუკიდებლობის
ჰატი და ამ აქტით ქართველმა ერმა აღიარა თავისი
სრული უფლება ქვირინდა და შეეცნა დამოუკიდე-
ბელი სახელმწიფო.

ახლა, როდესაც საუბარია იმაზე, თუ რა პერიოდ
იყო ეს საქართველოს ისტორიაში, მე შევეცდები მო-
კიდ დავუკა ამის შესახებ და გამოვიტყვი ჩვენი პოზი-
ცია. ბევრი რამ, ჩასაც მე ეძიებ, შეიძლება აწილა-
საივის ცნობილად იყოს.

საქართველოსათვის უცხო არ იყო საბჭოების შექ-
მნა. აქ დამოუკიდებლობის პერიოდში არსებობდა მე-
შთა, ვლუზა და ქარსკეთის საბჭოები. მაგრამ შემ-
დგომ სოსილიათა სხვადასხვაობის გამო, საქართვე-
ლოს სოსილ-დემოკრატიულმა პარტიამ საბჭოების
არსებობა შეფასა როგორც ხელშეწყობის უზურ-
სკიცა და ამდენად მან აირჩია, სრული უფლებითა და
სრული შეგნებით, პარლამენტური რესპუბლიკა, რის
დადასტურებაცა თვალსაჩინოდ წარმოადგინდა სა-
ქართველოს ეროვნული საბჭო — საქართველოს პა-
რლამენტი; ხოლო შემდეგ — დამუშავებული კრება.
სადაც მოეწყო პარლამარი და საყოველთაო არჩე-
ვები, მთელი ეს მსოფლმშედეგობრივი დიქტარენუ-
ლი ხსიათის დროუნეტი ჩამოყალიბდა 1920
წლის ივლისში წარჩიდგენილ ეროვნული კრე-
ბის საკონსტიტუციო კომისიის მიერ, ჩასაც ეწო-
და საქართველოს დამოუკიდებელი სახელმ-
წიფოს კონსტიტუცია და რაც შემდეგ დამუშავებულმა
კრებამ მიიღო 1921 წლის თებერვალში, როდესაც
მიმდინარეობდა რუსეთ-საქართველოს ომ.

თუ აქედან არ დავიწყებო საუბარია, დღევანდელი
სიტუაციის შეფასება მწიფე იქნება.

1920 წელს საქართველოს დამოუკიდებლობა სენო
საბჭოთა რუსეთში. ეს დღეინად 7-11 მაისის ხელშე-
კრულებით. 7 მაისს დაიღო თვალსაჩინოობის საქ-
ცი, რითაც საბჭოთა რუსეთმა აღიარა საქართველო
როგორც დამოუკიდებელი სახელმწიფო. საბჭოთა
რუსეთის მხარეინად ამ ხელშეკრულებას ხელს აწერდა
ლევ კარაჩინი, საქართველოინად — გრიგოლ ურ-
ბანე. საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრია. მო-
გვიანებით, ჩამდინებ დღის შემდეგ, ამ ხელშეკრუ-

ლებიინად გამოდინარე, დაიღო კიდევ ახალი ხელშეკ-
რულება, რომელიც შეეხებოდა საღაო ტერიტორიას
საქართველოსა და აზერბეიჯანს შორის. ეს ვახლავთ
საინჯილის საკითხი. აი, ეს ირა ხელშეკრულება
იყო დამუშავული საქართველოსა და რუსეთს შორის.
რითაც რუსეთმა აღიარა საქართველო როგორც და-
მოუკიდებელი სახელმწიფო და ამდენად საქართვე-
ლომაც სენო რუსეთის საბჭოთა რესპუბლიკა. ეს იყო
არა ცალმხრივი, არამედ ირმხრივი ხელშეკრულება.
მე მოვახსენებო ჩვენი პოზიციის, რომელიც შეიძ-
ლება მიუღებელი იყოს, მაგრამ ეს პოზიცია ნაღლიდ
უნდა იყოს გამოხატული.

ქართველი ბოლშევიკების (როგორც დეკარქეთი ამბ-
— წინდებულებას თუ რა?) და მათი მხარდამკვე-
ბის მიერ 1921 წლის 26 თებერვალს, ჩელილიდ გა-
უმაართლებლად, მიზნა საქართველოს ანექსია და ამის
შედეგად საქართველოში დამყარდა საბჭოთა ხელ-
სუფულება. ეს არის აღიარებული ფაქტი თუნდაც ბი-
ერთაშორისო სამართლებრივი ნორმებით, ჩადგან ხელ-
შეკრულებას დარღვევის ოს შიტაცებია, რაც წარ-
დგინილი ქვირნა საქართველოს მთავრობას, ეს იყო
მხლილდ და მხლილდ casus belli — მხლილდ და მხი-
ლილდ მიზეზი ომისა და არა ოს ლეგიტირა შედეგია.
რითაც დამთავრდა 1921 წლის 26 თებერვალს, ეს
არის ჩვენი გარკვეული პოზიცია.

1921 წლის 21 მაისს იდებო ხელშეკრულება საქარ-
თველოს საბჭოთა რესპუბლიკასა და რუსეთის საბჭო-
თა რესპუბლიკას შორის, მაგრამ ეს უკვე აღარ არის
ხელშეკრულება, ჩადგან აქ სდებო საქართველოს ხუ-
ვერეინტეტიტის შეღებვა სახელმწიფო და ეკონომიკური
ივალსარსითია. შემდგომ გარკვეულმა ოჯეო გამოდინარე
სხვადასხვა იურიდიული მიდღიციაციით, ჩერ იქნება
ამიერკავკასიის ფედერალურია კავშირია, შემდეგ ამი-
ერკავკასიის ფედერაცია და, რაც მოვახარია, ამიერ-
კავკასიის ფედერაციის მიერ მიღებულ კონსტიტუცი-
ის წერია ასეთია რამ: საქართველოს და აზერბეი-
ჯანის ფედერაციის შემავალ სხვა რესპუბლიკებს ვახლავს
უფლებია აქტი მხლილდ და მხლილდ მართ, როდესაც

ამას დაამტკიცებს სრულიად ამერიკეკავსიის საბჭოების ერთობა. ფაქტობრივად, ეს ნიშნავს იმას, რომ საქართველოს არ ჰქონდა ამერიკეკავსიის ფედერაციიდან გახვლის არავითარი უფლება. ამას აქვს თავისი ლოკუტური ახსნა.

1922 წელს გენუის კონფერენციაზე ერთ-ერთ სავსებითად, რომელსაც ასე აწერიად მალავს საბჭოთა ისტორიოგრაფია, იღვა საქართველოს საქონი და იგივე საქონი იყო ამ კონფერენციის ჩაშლის ერთ-ერთი მიზეზი. 1921 წლის 17 მარტს ბათუმში შედგა დამფუძნებელი კრების უკანასკნელი სხდომა, რომელსაც საქართველოს კონსტიტუცია გამოაცხადა დროებით შეჩერებულად. მასხადაზე, საქართველოს შიჯარობა არ ცნობდა 25 თებერვალს და იტოვებდა სრულ შორალღერ და იერადიღულ უფლებას ყოფილიყო ერთადერთი წარმომადგენელი ქართველი ერისა საერთაშორისო ერთიერობებში. ვეწვაში იმყოფებოდა სოციალ-დემოკრატიული შიჯარობის წარმომადგენელი. ირაკლი წერეთელი, რომელიც ითვლებოდა საქართველოს უსუნაიხი ხელისუფლების წარმომადგენლად.

1921-22-28-24 წლებსი გენოციდის შედეგად, რაც ამბოხების სხსხლანა ჩაშლითი დამთავრდა, 1924 წელს შიხდა საოცარია ქრესტდენტი საერთაშორისო სამართლებრივი თვალსაზრისით — ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა საქართველო სწინ დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ. ეს იყო რეპტია იმ აქციისა, რომელიც 1921 წელს საქართველოს შიხარი შიეწყო.

ახლა შიეწუნებოდა აღარ აქვს იმას, რა დარღვევის, რიჯირ დარღვევის, ვინ შიხდინა უსურასტია და ა. შ. სოკრეტულ-პარაფენესეზე აღარ არის საუბარი. იქ საუბარია შიხილანდ იმ ტრაქტატებზე, რომელიც მანს შიეწწა და რომელიც დღესაც ხელს უშლის საქართველოს კლიტატიერ. ეკონომიკური თუ კულტურულ განვითარებას.

1924 წლიდან მოყოლებული შიხდინარეობდა ქართველი ერის სრული გენოციდი. ამას დამატება მეხსებინ ვახსლებს. შედეგად სხრე-შე შევალი სხვა ერებისთვის უარესდენტი დეპრესტია — ქართველ შტავევარია იკახების ვახსლებს 1981 წელს და

საბოლოო კამში, საქართველომ იმში დღუთაუღლო-ვაუთუალისწინებლად დარაქვა დაახლოებით 400 ათასად კაცი.

ჩვენ არ ვამტკიცებთ იმას, რომ ეს იყო შიხილად საქართველოს თავს დარტხლი უმეღურება. ეს უმეღურება და ტანჯვა სხვა ერებმაც განიცადეს. შიჯარმ ეს ფაქტი შეფხსებას იმთვის და ამის გარეშე წარმო-უდგენელია ჩვენი დღუანდელი სიტუაციის შეფხსება — იმ კლიტატიური სიტუაციის, დღეს რომ შიეწმვა საქართველოში.

ჩვენ შიეწვანია, რომ ამ პერიოდისდ მოყოლებული კლიტატიური, ეკონომიკური, დემოგრაფიული, სოციალური თუ კულტურული განვითარების თვალსაზრისით საქართველომ სრული ვაკორტება განიცადა ყველას კარვად შიეწხსენებოდა, რა კატასტროფა დღეს საქართველოში — ვენებავი ეკონომიკაში. ვენებავი დემოგრაფიაში — ვენებავი ეკოლოგიაში და სხვა და სხვა.

ხაზვახსნებოდა კიდევ ერთი სწინუნებოვანი შიეწმენტი — ეს არის ერთაშორისი ერთიერობისანი, რომლებიც დღეს საქართველოში ასე ვამატერებოდა ურთიერთშიხლადდუ არის სხსილი. რა არის ამის მიზეზი? თუ ვაღაქვებდებ საქართველოს შირველ კონსტიტუციას (ჩატილმაც ამ კონსტიტუციას არ შიიჩნევენ სამართლებრივ დღუონებდა), იქ სათლადია ვა-

მოკეთილი ანეთი რამ: საქართველოში მცხოვრებ ეროვნულ უმცირესობებს აქვთ უფლება ქონდეთ თავიანთი კულტურული განვითარების უფლებანი პირადად. საქართველოში მართნ არსებობდა სამი ავტონომიური ოლქი. ეს იყო სოსხმის, ბათუმისა და ზაქათალის ავტონომიური ოლქები. ერთაშორის ურთიერთობა გარკვეულწარა მოვარგებელი იყო. შენდევ 1921 წლიდან სტემა ქართველებთან იმ ხალხთ დამირისპირება, რომლებიც თავის თავს აფხაზებს უწოდებენ. ამან დღეს გამოიღო საწინელი შედეგი და, სრული მასუხისმგებლობით შემიძლია განაცხადო, რომ ბიძგი ამას უფლადერს მისცა სწორედ იქ დაცუებულმა ამხებმა. შე არ მინდა იმის თქმა, რომ ეს იყო მხოლოდ და მხოლოდ მისეუი, არავითარ შემთხვევაში. ქართველი გრი ის გრია, რომლისთვისაც არ არის უცხო ერთაშორისი ურთიერთობანი — მეგობრობა, ტრადიციები და ა. შ. მაგრამ რომდესაც ამ საკითხში ჩერაი ვინიფიქტორი, ყველადერამ ქართველთა და აფხაზთა დამირისპირებისკენ მიმართული. გამიწინული პოლიტიკის სახე მიიღო, შედეგადაც არ დააუარნა.

ახლა რაც შეეხება ამ დღეებში განხორციელებულ აქციებს.

ამ ბოლო დროს საუბარს ეროვნული არმიის შეხახებ უყვედა უალუწუ შექმნარი ხტდება. მინდა მოვავგონოთ, რომ ზენს ამ მოთხოვნას აქვს იურიდიული საფუძველი. გვერის კონფერენციის შემდეგ საბჭოთა რუსეთის მიეთხოვა საქართველოდან საოკუპაციო კარების გაყვანი. ამის საპასუხოდ საქართველოში დაიწყო ქართული საბჭოთა არმიის ჩამოყალიბება. მასხადამე. ამით იურიდიულად უქმდებოდა შემოსულო მე-11 არმიის საოკუპაციო სტატუსი და იქმნებოდა ქართული საბჭოთა არმია. შემდგომ ჩამოყალიბდა ქართული საქარისო ფორმირებები, მაგრამ ის-ამ წლებში დატრიალებული ტრავედიის შემდეგ გაუქმდა უყვედა რესპუბლიკური ფორმირება, რაც ფაქტურად ინიშნავდა მე-11 არმიისა და შემდეგ ამიერკავკასიის წითელდროშოვანი — სამხედრო ოლქის კარისათვის კლდე საოკუპაციო სტატუსის მინიჭებას. 1978 წლი კონსტიტუციით ეს იურიდიულად დამტკიცდა და ზენს ჩამოეგირთვა უფლება ვეყოლოდა ეროვნული არმია

მასხადამე, საქართველოში ეროვნული არმიის შექმნას აქვს თავისი იურიდიული საფუძველი. მოვასენებთ მორალურ-ზნეობრივ საფუძველზეც. თუკ საქართველოში იარსებებდა ეროვნული არმია და დამახულ სიტუაციები მას ეწინელი მოქმედების სრული თავისუფლება, ის შემზარავი ტრავედი, რომელიც დატრიალდა, ნამდვილად არ მოხდებოდა. სრული მასუხისმგებლობით ამის გამოცხადების უფლება ზენს აქვს.

კიდევ ერთი რამ. თუკი ვადავლით საქართველოს დღევანდელ კონსტიტუციას, კრამებულში გარკვევი ჩამოყალიბებულთა: საქართველოს რესპუბლიკის ხალხი. ეყრდნობა რა 1922, 1927, 1986 წლების კონსტიტუციებს. აცხადებს დღეს მოქმედ კონსტიტუციას. მასხადამე, ის ძირითადი პრინციპები, რაც განცხადებულა იყო 1922, 1927 და 1986 წლებში, საფუძვლად დაედო 1978 წლის კონსტიტუციის.

როდესაც ზენს ვსაუბრობთ სამართლებრივი სახელმწიფოს შექმნაზე, ძალუენებურად იხადება ერთი კონკრეტული კითხვა: როგორ შეიძლება თვისებრივად ახალი რამის შექმნა სტრუქტურული ცვლილებების გარეშე? საბჭოთა კავშირი თავისი ინტერსტრუქტურით და, თუ ვნებავთ, თავისი ეროვნული სტრუქტურით, ძალიან რთული ფენომენია. სტრუქტურული ცვლილება პირველ რიგში უნდა შეეხოს ეროვნულ ურთიერთობებს. ამის გარეშე საუბარი ურველდვარ დემოკრატიზაციასზე და დეცენტრალიზაციასზე ზედმეტია.

ახლა ვადავალ საქართველოს დღევანდელ მდგომარეობაზე. ადამიანის უფლებათა დეკლარაციაში, რომელიც საყოველთაოდან ცნობილია, გამოყოილად არის ნათქვამი ანეთი რამ. ადამიანის უფლებათა დეკლარაცია ვაცხადებულა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური ასამბლეის მიერ, თანახმად იტება ყველა ერის, მოუხედავად მისი სახელმწიფოებრივი მდგომარეობისა — შეზღუდული სუვერენიტეტიც, ავტონომიისა თუ უხებვა. მასხადამე, თუ ზენს ვავითვალისწინებთ იმას, რომ დღესდღეობით საქართველოს სუვერენიტეტი არის მინიმალური ცნება, ზენს შევიძლია დავაცნათ, რომ ამ შემთხვევაშიც

კა დამაინს უფლებითა სპეკულირ. დეკლარაცია-ს გამოხატულებითი ანგარიშს უფლება აქვს ქართველ ერს. ამავე დოკუმენტში სთავსებს არის ჩამოყალიბებული-სა დამაინსის მიზნობრივდებლობაზე. ადამიანის მსოფმომხედველობაზე თავისუფლება აღ-ღიან კარგად ჩამოყალიბდა პელისისს აქტით, რომ-ლის ბრუნდებით დროისას წარმოადგენს ვენის საბო-ლო დოკუმენტს. ამ დოკუმენტში შესანიშნავად არ-ის გასტყუებული ერთი რამ — ყოველ ერს აქვს უფლება განსაზღვროს, როგორ და რაღას მიიწვიოს თავისი საზნისი პოლიტიკური, ეკონომიკური, კულ-ტურული განვითარება ვარაუ-ძაღას ჩაერველდ. ეს არის უზენაესი პრინციპი. რომელიც უნდა მოქმედ-დებოდა ყოველ ერის ამ პრინციპთან გამოიწინა-რებოდა ერთი ან უფლებანებისშიერ მოქმედნი და-სვას საკითხი თვითგამორკვევის უფლების შესახებ. ამაო რაც შეეხება ინფორმაციის თავისუფლებას. რომლებს ინფორმაციის თავისუფლებასზე საუბარი იგივე ვენის საბოლო დოკუმენტით თუ ვაინალებით. რქ ვარკვევით და სათაღად არის ჩამოყალიბებული ერთი რამ: ყოველ საზოგადოებრივ ვაერთიანებას და-ვარკვევს ინდივიდუალს აქვს უფლება ქმონდეს ნების-შიერა სახის ინფორმაცია, დაარკვეოს იგი ან ვაავ-რკველოს. ამდენად, თუ ვილაპარაკებთ ინფორმაციო-ურ თავისუფლების საზოგადოებზე, ჩვენ ყველას ვაქვს უფლება ვაქონდეს ვარკვეული მსოფმომხედველობა და ეს მსოფმომხედველობა ვაგაინით უნდა სხვათ, ვიხსი ვთვლით საქაროდ.

დღევანდელ საქართველოში პოლიტიკური ვითა-რება არის ძალიან მძაფრი, ხდება პოლიტიკური პო-ლიტიკისა და მე მინდა მოვავსო აქ დამსწრე საზო-გადოებას 1987 წლის 28 დეკემბერი, რომლებს საქა-რთველოში მიეწერა ქრველი აქცია. ეს აქცია მიეწინა 1987 წლის რეპრეზენტული ქართველი შერკლების სხვადა: იქიდან მიუღებულნი ითიხუ ჩამოსათვლე-ლია ახეთი მიტინგები საქართველოში, რომლებიც არ დაბრუნდა დარბეუთს. ასეთი ვანქობილება, ურთი-ერადსარსისარბეულობა, პოლიტიკისა მკვეთარ ვა-მოსათვლებას პოლიტიკაში მიეღა წლის ვანქობილა-ში და ამის ლოკალური შედეგი ვანბოვი ა არალი. შეიძლება აქ კონკრეტული პარკვნებებზე დაეწ-ერთ საუბარი. ვიკითხო — ვინ ვაქცა ბრანებშია ვაგარამ მოვარია კონკრეტისა ვი არაა, არამედ სა-უბარი იმ სტრუქტურაზე, იმ პრინციპებზე, რომლებიც მოუღებდა... ამაზე უნდა ვილაპარაკო და არა სოლიდარობა პარკვნების საქსებისგებულობაზე.

აქ დამსწრე საზოგადოების უტრადება მინდა მი-ვაქციო ერთ ცნობილ ბრანებებებს, რომელიც ვა-მოქვეყნდა 1988 წლის 8 დეკემბერს, ან ბრანებულ-ებით საქართველოში 13 თებერვლიდან ვაქობიერად — 1990 კაცებზე ვაიხარდა სტეკალური დანიშუ-ლების ჩაშენი. ფაქტურად მოხდა და აჩალიო ეს იყო ლოკალური შედეგი რომელიც ითხა რაც 1921 წლიდან ხდებოდა საქართველოში.

რომლებს საერთო საკითხი მანტაბით წამოიკ-რება არამოღება, რომლის ვადაქრა არხებულ ვაინა-მებლობას არ ძალძეს. ხდება ამ ქონმდებლობის ამქცარება ნაცდელ იმისა, რომ მიიძენის სამარო-ლებიერა შექანიში, რომლის საზოგადოებრივ შესა-ღიანად ვახლავა ამა თუ იმ საკითხის მოვარება.

ამის კონკრეტული ნაგულისხმისა ნისავან ვარბოსი ის უფლებები, რაც მათ ვაინათა საქართველოში არკვეობისაღერ ვაერთიანებულს სახერხისას პოლიცია ერთი იყო (იგი ვკვეთიდა იყო გამოხატული პრესაში, სტეკალური წერილებში) — რას არ ამბავდებდნენ მათ... რა ლოკონგებს არ მიიწ-ვიდნენ სტრუქტურს ეს იყო მოვარია მინეტი ამისა. რომ მისილად კუჩის, მიტინგის საზოგადოებრივ შედეგ-ლო მიეგვეწინადა ხალხისთვის ჩვენი არაი, ჩვენი და-მოკიდებულება ამა თუ იმ კონკრეტული საკითხისა-ღი. შესაძლოა. არის რადიკალური შეხედულებებიც, ვაგარამ ყველა დამაინს აქვს უფლება ვამოსარო-თავისი არაი. სხვა საკითხია, როგორ მიიღებს და შე-ფასებს მას საზოგადოება. ვენის ხელშეკრულებაში ეს უფლება მკვეთრად და სათაღად არის გამოხატული. რომლებს ჩვენ ვახვებობითი ბალიტისპირების რე-სტრუქტურაზე. ქასხუ იყო ასეთი: ბალიტისპირების მოდელი ჩვენ არ ვამოვადგებთ. რატომ არ ვამოვ-ადგებთა შესაძლოა, ჩვენ არ ვამოვადგეს ბალიტის-პირების ეკონომიკური მოდელი, სოფლის მეურნეო-ბის მოდელი, ვინაიდან სტრუქტურის სისტემა არაი-ღებუდა ყოფილი საქართველოში, ვაგარამ აქ იყო სათემო და საკომლო საკითხება. ხომ შეიძლება და ეს მო-დელი აველო პრინციპად და ვანქვევითარბინა იგი-ღებუდა აველო საქართველოს ინტერკრების შესახებისად. რაც შეეხება ჩვენი შეხედულებების ვამოქვეყნ-ებას. ჩვენ ვიხივებუ სტრუქტურა. მასზე იყო ასეთი: ვი-ნაიდან საქართველოს არაფორმალურ ვაერთიანებათა მოქმედება, მათი შეხედულებები სათანადოდ ფასდება იფიციალური პრესის უტრკლებზე. უარი ვეოქვიო სტენდზე. რომლებს ეს მე ხახალხო ფრენტის კონფე-რენციებზე ხმამალა ვანქვევებლად. ქასხუზე თავი შეი-კვეს. დღემდე ფაქტობრად რა ვეინახებოინ. არადა ამ-ის მაგალითობი ვაქვს. იგივე ესტონეთში. ლიტვას და ლატვიში. ვევალებ რადიკალური ვაერთიანება-ესტონეთში არის ესტონეთის ეროვლები და მოქო-ღებლობის „ქარტია“. იფიციალურმა ხელისუფლებამ ამ ქარტიას ტალწნი ვამოქო სტენდს, საცდო იხინი აქვეყნებენ დოკუმენტებს, თავისი მუშობის შედე-გად დავარკვილ მახალბებს. მახალბადე ესტონეთის იფიციალურ ხელისუფლებას სტრუქტობი ან მიწენს ის. რახაც იტყვის ესტონეთის ეროვლები დამოქო-ღებლობის „ქარტია“. შეუმდარი არაინა ამ ქვე-ნად. ვაგარამ ხომ შეიძლება ჩვენი არკების ერთმან-ე იხიხოვის ვაინობა. რომლებს ეს პრინციპები არაღე-ვა. შედეგად ვაქვს ის. რაც ა აჩალიო მოხდა.

დამოლოს. რეპოზიცი სახით ახეთი რამ მინდა ჩამო-ვაულობი: 1. თუ არ შეეხება პოლიტიკური თვალსარჩობით 1921 წლის 28 თებერვლი. დღევანდელ სტრუქტურაზე და ქართველი ერის მომავალზე საუბარი შეუძლ-ება: 2. შეიძლება იყოს ეს მანისი, თუ არ ვარკველდა ქართველ ერში არაი და თუ არ შედეგ იფიციალური საუბარი იმის შესახებ, სურს თუ არა საქართველოში დამოკიდებლობა და შეუძლია თუ არა მას დამო-კიდებლობა-არბეობა (ამის უფლებას ჩვენ ვაქველ-კონსტიტუციო და ვენის ხელშეკრულებს). რომლებს საუბარი იყო საქართველოს დამოქო-ღებლობაზე, სახალხოდ ვაინბოდა ახეთი რამ: როგორც ქი საქართველო ვახლდა დამოქოღებული. მას ვამო-

ეს სახეებს ომს თურქეთი, მას გამოუხადებს ომს ირანს და ა. შ. მოპიტვეთ. ბატონებო, მაგრამ ეს თურქული სტრუქტურა იწილო-ბიწილოა და მეთი არაფერი. ვენის შეხვედრის საბოლოო დოკუმენტში ვარკვეთი კაპიტალისტს ის არავალი, რომელსაც უნება შეიარაღებული ძალების შემცირება. ჩვენდა სასიხარულოდ, პირველი ამ არავალი შევიდა საქართველო. იქ გამოკეთილია არის ნათქვამი, რომ საქართველოს პარტიებში ეს ვრცელდება მდინარე ურალისა და კასპიის ზღვის დასავლეთით. რაც მოთავსია, პირველი ჩვენი მენსაზღვრა თურქეთი, რომელიც ასე გვწინდებენ. თურქეთის მთელი არავალი, დაწყებული მუარადიდან. ვალხავე სასაზღვრო ზონა ირანთან, და მოთავსებული ჩვენთან, რომელი არის კვიპროსთან. — მთელი ეს ზოლი შედის განიარაღების ზონაში. როდესაც ლიკიბანით, რომელიც თავისუფალ ევროპის ხაერთი ოქახე, როდესაც ლაპარაკია შეუფერხებელ მიმოსვლაზე, კონვერტირებულ ვალუტაზე და კონვერტირებულ თეორიულ დასაბუთებულ მსოფლმედელოზობრივად სხვადასხვა კონსიტიუტ მდგომარეობაზე, — ჩვენ თავს უფლებას ვაძლევთ დავხვათ ასეთი კითხვა: ვის აძლევს ხელს დღევანდელი ხაერთაშორისი პოლიტიკური ვითარების ასეთი კონფორტაციით წარმოდგენა?

საქართველო, როგორც ყოველი იერი, იერი და არ-

მე მიზანია, რომ საქართველოში, სამწუხაროდ, ისევე მძღვრობს სტალინიზმის სულსკვეთება. ეს ჩემი განცხადება არ არის ლიტონი სიტყვები. თავი რომ დავანებოთ ახლანდელ მომხდარ სისხლიან ტრაგედიას, რაც სტალინიზმის მეთოდებზე მტკავებულს ხან ვუსვამ იმ ვარემოებას, რომ „ლიტერატურული საქართველოს“ გვერდები დღემო პარტიის ცენტრალური კომიტეტის ყოფილ მდივანს კანდიდ ჩაკვიანს, რომელიც საქართველოს სათავეში იღვენ 1928-ში წლებში. თუ რა ხდებოდა ამ წლებში, თქვენ ჩემზე კარგად მოგეხსენებათ და საკავშირო პარტიის თურქულზეც ეს აშკარად ხანს. ჩემზე ისაა, რომ კანდიდ ჩაკვიანი იქიდან თითქოს ხელს ვეჭვენებს: ეს ყველაფერი ხდებოდა პარტიის დავალებით, ჩვენ ასე ვიყავით აღზარდობით.

ვიც არის ნინა ანდრეევა — ერთი უზარალო კიბის მსწავლებელი, რომელიც მთელმა საქართველომ შეარსბა. რა არის მისთან შედარებით კანდიდ ჩაკვიანი, რომელიც, შეიძლება ითქვას, უფროდ ქარმათადა ამ პროცესებს მანამ საქართველოში და ჩვენმა ლიტერატურულმა ვაუთმა, მინდა მამარცხინოდ, დღემო ამ კაცს თავისი გვერდები.

სტალინიზმის სულსკვეთების კიდევ ერთი დამატკიცებელია ის, რომ ჩვენს სათავეში მოქმედებდა და მთელს კავშირებს საქართველოს ქალაქის სტალინის დღა, რაც ყოველად დღე შეუხებელია.

რაც შეეხება მამარცხინის ტრაგედიას, ჩვენ ვერ წარმოვიდგინებთ, რომ მოსკოვს არ მიეცეს ანაზე სანქცია საქართველოს მოაზრობისათვის — მე მოგახსენებთ ჩემს, ჩემი კოლეგებისა და ახლანდელი მამარცხინის, ამავე დროს ტრაგიკული მამარცხინის, რომ არაქართველო ვარისკაცი ხი, რომლებიც მამარცხინის დამხმელ აქციაში მიმართა.

ის ხაერთაშორისი სამართლებრივი დეკლარაცია და ეს ხან ვახსოვთ აღნიშნა ვენის საბოლოო შეხვედრაზე. ამდენად, ჩვენ ვაქვს სრული უფლება დავხვათ საკითხი ჩვენი დამოუკიდებლობის შესახებ ის თუ რომელი უნდა ვანხორციელდეს ეს — დღეს, ხვალ თუ უფრო შორეულ მომავალში — ამის ვალყუარების უფლება უნდა მქონდეს მხოლოდ და მხოლოდ ქართველი ერს.

ვიმეორე რასილამ — ქართველ ქრისტიანთა კავშირის, წმ. დავით აღმაშენებლის სახელობისა და „სტალინიზმის ქვეყნის“ წარმომადგენელი:

— მე მთელს განცხადებით ვამოხადებ.

დადგენი, ნებისმიერ ჩვენს სიტუაციებში: ჯერჯერობით: „შТО ЗАТО, ЧТО ВЫ РОДИЛИ СТАЛИНА!“

უ. ა. ერთი მხრივ, სტალინისტური სტრატეგია ვადადგურებს და, მეორე მხრივ, ვაკის სტალინის გამო. დადგენის კავშირებს ვამოთქვამ, რომ აქედანვე გამდინარეობს და ახალგაზრდები დღეს კვლავ საკატორში იმყოფებიან. გამოდის, რომ ის ამაინებები, ვინ თავის დროზე ავრცელებდა დღეს საყოველთაოდ პატენტებული სტრატეგია — ვადადგენის სახარისის წინაშე, დღეს კვლავ ცხოვრობს. ვადადგენის, ესეც სტალინისტური სტრატეგიათა გამოხატულება კარგად იქნება.

პარტი ბარდაშვილიძე — ქ. თბილისის 151-ე სმ. სკოლის ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი ეროვნულ-დემოკრატიული „პარტიის“ წარმომადგენელი.

— ჩვენ ერთობლივ შეჯერებებზე, რომლებიც მომხდარ ამებთან დაკავშირებით ამ რჩი დღის ვანაქლოში ტარდებოდა, შევთანხმდით, რომ გადასწავლე ტროტსკისტები ძალიან ბევრია მათ დასაკრეტივად და ახლა დრო არ გვაქვს. ამიტომ შევიწყობთ კონკრეტული დოკუმენტი — მოთხოვნათა ტექსტი. რომელსაც ხელს აწერენ ეროვნულ-დემოკრატიული (არაფორმალური) გაერთიანებებისა და სტუდენტთა საფრთხივო კომიტეტების წევრები (სთხოვლობის ტექსტი):

„ჩვენ წლის 12 აპრილს ინიცირებდა საქართულ ფორმში“ შედგა შეხვედრა, რომელიც მონაწილეობდნენ ეროვნულ-დემოკრატიული (არაფორმალური) გაერთიანების წარმომადგენლები და უმაღლესი სასწავლებლების სტუდენტთა რწმუნებულები შეხვედრამ დაგვიჩვენა საქართველოს დედაქალაქში 1988 წლის 4 აპრილის დღის 4 საათზე შევიღობაში მიიტანის და მიიტანის მონაწილე მომზომილთა სახმედრო ძალიან დარბევის ანტიკონსტრუქციური, ანტიდემოკრატიული აქტი, რასაც მოვეა აღმამისთა დღესათი მხედრალი. შეხვედრაზე შედგა საქართველოს შექმნილ საგანგებო ვითარება და მიღებული იქნა შემდეგი მოთხოვნები საქართველოს ხელმძღვანელობის მიმართ. (შეხვედრის მონაწილეებმა მიიჩნიეს, რომ ამ მოთხოვნათა დაკმაყოფილება არსებულ ვითარებაში შექმნის საქართველოს საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ვითარების სტაბილიზაციის პირობებს):

1. დაუყოვნებლივ განათავსდნენ ის ბოლიტკიტები, რომლებიც დაკავებს 4 აპრილის ტრაველინს მათზე ვადადგარების მიზნით;
2. ვინაიდან შევიღობაში მიიტანის და მომზომილთა დარბევის ანტიკონსტრუქციური, ანტიდემოკრატიული აქტია მოხდა საქართველოს ხელმძღვანელობის გადაწყვეტილებით, მოვითხოვ საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის, მინისტრთა საბჭოს და უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის გადადგომას და დაშლას ვადადგარების მიზნით;
3. უნებლობას ვუცხადებთ ამ ტრაველინ აქციის გამოძიებულ სამთავრობო კომისიას. ვინაიდან კარტელი ერი, მსოფლიოს სხვა ერებთან ერთად, ითვლება საერთაშორისო სამართალ-სუბიექტად, 9 აპრილის ტრაველინ მოვლენა გამოძიებულ იქნას გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ეგიდით და მისი ექსპერტების მონაწილეობით.
4. გამოცხადდეს უნებლობა და დათხოვნილ იქნას საქართველოს უმაღლესი საბჭო, რომელსაც ვერ ურუნველყო საქონის სამართლებრივი ვადადგარება.

3. მოთხოვნილი საქართველოს უმაღლესი საბჭო ასლი შემაღლებილი უფროდ ვადადგარებს და პოკრატისისა და სრული პოლიტიკური კლერალიზის საფრთხეზე.

6. ვინაიდან სამხედრო წესების შემოღება მხოლოდ ამწავებს საქართველოში შექმნილ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ვითარებას, ზრდის უდამაშალო სახეობათა რიცხვს და გამოირჩევა თავისუფალი არჩევნების ჩატარების შესაძლებლობას, მოვითხოვთ ჩარის დაუიყვანებლო ვადადგარს და დედაქალაქში საყოველთაო რევიზის ვადადგარს.

7. რამდენადაც სრულ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მიერ 1988 წლის 4 აპრილს მიღებული ბრძანებულება სახელმწიფო დანაშაულისათვის ხისხობა სამართლის სასუბიექტობის შესახებ, რომელსაც სრ კავშირის ანონსა და სრ კავშირის ზოგირი სხვა საკანონმდებლო აქტის მე-7 და მე-11 მუხლებზე ცვლილებები და დამატებები შეეკვს, ეწინააღმდეგებ დემოკრატიზმისა და პლურალიზმის პრინციპებს, მოვითხოვთ მის ვადადგარს;

8. მოვითხოვთ რესპუბლიკური და საქვერის მასობრივ ინფორმაციის საშუალებებისგან (პრესა, ჩალი, ტელევიზია) საქართველოში მომდარე ერთიანი ტრაველინის ობიექტურ ვადადგარს.

თუ ეს მოთხოვნები არ დაკმაყოფილდა, ვიდრე ჩვენს თავზე სასუბიექტობის პოლიტიკური საშუალებებით მოგვითხოვთ საქართველოს სრ უმაღლესი საბჭოს დაუიყვანებლო მოიწვიოს ჩივარზე შეხება და სრ კონსტრუქციის 72-ე მუხლის საფრთხეზე დაუიყვანოს სრ-ის შემადგენლობიდან საქართველოს გამოყოფის საკითხი.

მოთხოვნათა ტექსტს ხელს აწერენ (სთხოვლობის ხელმოწერების).

საკუცენტრალური კომიტეტის პოლიტიკურის წევრს, სრ საგარეო საქმეთა მინისტრს ედვარდ შევარდნაძეს ვითხოვთ, ჩაიბაროს წარმომადგენელი დოკუმენტი და მის შესახებ მოგახსენოს საქუთარის ახარი.

რვა მრგონიანიძე — პოეტი, ე. ლეონიძის სახ. ქართული ლიტერატურის სახ. მუზეუმის დირექტორი.

— ბატონო ედვარდ, მინდა მოგმართო სწავლამ მიიწვევს წუთებში და შეგახსენოთ, რომ თქვენი ის პირობები, რომლებიც აქ წამოაყენეს ახალი არ არის. საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდიანის თანამდებობაზე თქვენი ყოფნისას მე მრავალი წერილი გამომიგზავნიდა იმ დროისთვის შესახებ, რასაც ვანიცდდა სანიგლო, სამხრეთ საქართველო და სხვა რეგიონები საქართველოსი. სადაც სტუმარიმყოფე ქართველობას მატიონისა მხოლოდ, თავის ტერიტორიაზე აუხოვრე და მეზობლობა და მეგობრობა ვადადგარ ვადადგარს, რომელსაც დღეს საქართველოს ვადადგარით უკეთესი პირობები აქვს. ვიდრე მის ძირველ მოსახლეობას.

იმ სერიოზულ, როდესაც თქვენ საქართველოს რესპუბლიკის ხელმძღვანელობით, ვეცლა ეს პრობლემა და დღეს წერიაში და დარწმუნებული ვარ, რომ ისე არ იქნებოდა დაკავებული საერთო საქვერის საქმეები, რომ ეს პრობლემა დაგვიწყობოდა.

მე დიდ პატივს ვცემ იმ აღმანიებს, ვისაც შეუძლია პატიონად განაცხადოს, — ვუსინ ვსდებოდი და დღეს ასე ვაძრწობო. დარწმუნებული ვარ, რომ გულის თქვენს მიერ ნათქვამი სიტყვები „გამოვიცადე“ ამას ნიშნავდა იმ გაგებით, რომ მრავალკრილოვანს თქვენ იმ თვალთ შეხედავთ, როგორც თუ უცქრის დღეს მთელი ქართველი ერი და ჩვენს გულსტიკივლს შიბტანთ იქ, სადაც უნდა შიბტანოთ. არა როგორც ერთი მუკა ექსტრემისტების ან ვინმე ვანკტიკოსების თვალსაზრისს არამედ როგორც მთელი ქართველი ერის სურვილს.

დარწმუნებული ვარ (ეს მრავალჯერს შიბტავს ბატონო ჭუმბურიასთვის) იმ მრავალრიცხოვანი შეხვედრების დროს, რომელიც მას ჰქონია ჩვენთან, შიბტავს გულსტიკივლად. მე შევდარი ვარ იმით, რომ მას მოუდებდა ასეთი უშიშრის ტვირთის ტარება მთელი თავისი სიცოცხლის მანძილზე და მე შევდარი ვარ იმითაც, რომ ის ვერაფრით ვერ საქამართლებს თავს ჩვენს წინაშე, ამ წუთს კი, ვიდრე აველაფერია არ ვაირკვეთ. როგორც ქრისტიანია, უნდა ეყოლი ჩემად). მე დარწმუნებული ვარ, რომ ის პრობლემები, რომლებსაც ქართველი ერი აუენებს, არ არის მხოლოდ საქართველოში გადასაწყვეტი, და ეძლეა პროცენტი ბატონო ჭუმბურის დასაცავად შეიძლება ეს იგი სწორედ. საქართველოში არ არის კაცი, რომელსაც თავისი ერისთვის დამოუკიდებლობა არ სურდეს. ყველა პრობლემა, რომელიც საქართველოში დგას, არ იწყება საქართველოში და არ მთავრდება საქართველოში, ჩვენ რომ „ჩვენი თავი ვვეუღებეს“ იმ წუთის მანძილზე, რომლებსაც საბჭოთა ხელისუფლება ჰქვია. მაშინ ჩვენ მოვამბერებდით უხესხლოდ და ერთმანეთთან დავიდარბას ვაჩუჭო ამ პრობლემების გადაჭრას. ბატონო იფუარად, თქვენ იტორიკოსი ბრანდებიო და შესანიშნავად იცით, რომ აღსაზრეო პრობლემა არ ეუთოთინს შუახაუტუნეებს და იგი მხოლოდ საბჭოთა ხელისუფლების პრობლემაა, რადგანაც თვით მეფის რუსეთმა, რომელსაც ბოლშევიკები ვერაშინს პარსიხლბიან ქალათს უწოდებდნენ, ვერ მოხერხდა მოგსპოვოს ის ურთიერთობები, სცემა და სიუყვარული, რომელიც არსებობდა აღსაზრეო ინტელექტუალსა და ქართველი შორის ვიარჯი შ.

კავშირის თარხნობითა და მეთურობით. განაგრძობს რუსულად, მიმართავს გ. კ. რაზუმოვსკის).

მე დავამთავრე მოსკოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ათი წელიწადი ვცხოვრე მოსკოვში და უნდა გულწრფელად გთხარათ, რომ მაშინაც კი ვვარძობდი არაკეთილგანზომილ დამოკიდებულებას ჩვენი ერის მიმართ სტალინისა და ბერიას გამო. სკკე ცენტრალური კომიტეტი და აველა, ვინც დანიტერესებულა, რომ ხალხებმა მეგობრულ და მშვიდობიან ვითარებაში იცხოვრან. უნდა ცდილობდნენ, რომ ხალხებმა უპირველეს ყოვლისა დარჩნულად იცხოვრან თქვენს კარვად იცით როგორ ვითარდება მოკლებები. როცა დანიტერული ხალხი თავის თავში აგრევეს ეროვნულ თუ შეშოქმედებით ენერჯიას, რომელსაც ვამოსავალი არა აქვს. მე მინდა მოგახაროთ თქვენ და ბატონო ელუარდს თხოვნი, არ მიიღოთ ჩვენი საუბარი იმ აღმანიათა საუბრად, რომლებიც არ ფიქრობენ ხალხთა შორის მეგობრობაზე; ძლიერ ცენტრისა და ძლიერ რესპუბლიკებზე, თუ ვკუტრს ჯაიებს ვარაქმნა და პირველ რიგში ვარაქმნა აღმანიათა ცნობიერებისა, შიბტო, ვარაქმნათ სახელმწიფო, რომელსაც საბჭოთა სოციალისტურ რესპუბლიკათა ეკლერი ჰქვია. მივცეთ საბჭოთა კავშირის ხალხებს უფლება, ივარძნონ თავი დარჩნულად, თანახმარდებიან ირებად. ვაუაქმით უკველი ერის დარჩნებს შემსაქართველოდან რუსეთში სულ ახალგაზრდა თიბტ ქულაშვილიან წყვილად, და იქ კი ტარინად აქციოს. ახლა ცენტრალური ბელგვიზია და არცის მას ყველა ცოდვას ჩვენს ერს მიიყვანს, ერთი სიტყვით, თიბტ სტალინი არ არის ქართული მოცულა და ძალიან ვიბოვო დროულად თიბტს ეს. თუმცა ვფიქრობ, რომ უნდა დავაგვიანოთ.

ის, რაც აქ არაკლი შენგელაიამ თქვა, ვანიერა კაციის ნათქვამია და, ვფიქრობ, მას ყველა უნდა დავთანხმდოს. თუ არ ვკუტრს ახალი მსხვერპლი, ყველამ უნდა შეიგნოს, რომ ქართველი ერის თვითმპირკვევა სურს. მე არ ვიცი როგორ ვანხორციელებდა ეს, მაგრამ ერთი — ეს არ ვახლავთ თიბტობა, ეს არ ვახლავთ პარტია, ერმა ქართველი ერს თვითმპირკვევა ვლავნოს და ისიც ამბობს, იღონო მის ნათქვამს მოხერხება უნდა, აველა ვადამიქრელი პრობლემის სთავი არის ეს

ვაპირებო გაქცეას. ჰვენ ვეზურს ვიჭრინო თავი სრულდესოვან, ღიხვედლ ერად. რომელია აქვს რაიასწლიანი ისტორია, უმღირესი კულტურა, უმღირესი ტრადიციები სწორედ ამ ისტორიისონ-ლისობა, რომელსც ქს წლის მანძილზე შეაყენეს და შებიძწეს. ძალად ახელია თავისუფლად მოაზროვნე-კეთიანი და ღირსეული ხალხს მართვა, სამეფოად აღვილია უხელმძღვანელო ცხვის ფრას, მე ვი-ლოცეთ, რომ თქვენ გყავთ მოაზროვნე ადამიანები, ეს უნდა ვაგზარდებოდეთ, ამას უკველხნავ უნდა და-უქარიო მხარი.

აია მგონია, რომ დახვეწების ღრის ბატირი ედუ-არი ია ფიქრობდეს ხალხთა დამოუკიდებლობაზე სწორედ ამ ასპექტით, რომელზეც ოცნებობს მთელი მსოფლიო. თავისი ხალხისთვის მას სწორედ ასეთი დამოუკიდებლობა უნდა სურდეს.

ის ბარბაროსული აქტი, რომელიც თბილისში მო-ხდა, უპრეცედენტო შემთხვევაა. იმიტომ, რომ არც ერევანში და არც სხვაგან ასეთი რამ არ მომხდარა. ხალხში კორია დანის — უკულდერი მოქაობილი იყო. ეს ძალზე სახიფათო კორია, ნურავინ ეცდება ხალხი სიტყვით ვადაარწმუნოს. ვადაარწმუნება საქმი-თაა საქირო, ვახოვი, ვადასცეთ ვეკლას, რომ ჰვენ ხალხს სურს თავისუფლად ისუნთქოს, წარმოახონს თავისი კულტურული, ინტელექტუალური პოტენცი-ალი. და თუ მოსკოვი ჰვენნი მძა და მეგობარია — ჰვენნი ბოლი და არა უფროსი მძა, — მან მხარი უნდა დავეჭვიროს ჰვენს ბრძოლაში ქართველი ხალხის არ-გაჩეხისათვის.

ლანს დომობარში — კონორეისორი, საქარ-უელის სსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი:

— ჰგი ვამოხვლის მთავარი მინია ვავაცინ აქ დამსწრე საზოგადოების ჰვენს მერა შედგენილი მო-მართვა ამ. მოხილ სურგის მე ვარბაიხვს (კოხბ-ლომს მიმართვის ტექს. რომელიც ვაიოქვენდა ვა. „ქართულ ფილში“ 18. IV. 1989 წ.) ამ მიმარ-თის ხელს აწერენ სსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუ-ტატები, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუ-ტატები და ქართველი ინტელექტუალის წარმომადგენ-ლები.

ამასთან ერთად, მე მინდა რამდენიმე სიტყვა ვა-მოვხებოდ ჰგში საქუთარი დამოუკიდებლობაზე.

ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ არ შევიძინას ისეთი წარმოდგენა, თითქოს მთელი ქართველი ერი არის ცოცხე და არსებობს ერთი ჯგუფი — (ოვჭერა მთი სოციალიტარებს უფრედებ, ოვჭერა ექსტრემისტებს და სხვა და სხვა) და იმითი წარწობილი ეს უკულ-დერი. ბოლო ჰვენ ვანზე ვვავაძარი. ნამდვილად ეს ახე არ არის. ერის სოციალბაში არის ისეთი მომენ-ტები, როდესაც თითოეული ადამიანის წინაშე სასო-რზე დვას მთელი მინი სიცოცხლე ამ მომენტში წყდება. არის თუ არა იგი ადამიანი, თუ არის, მანის ის თავის ერთად უნდა იყო, მთელი მინი შეცდომე-ბით (ცდში). ეს უკულამ უნდა ვავიკ. მანინაც კი არდესაც არც მე, არც ოვო ჩემიკ, არც ელდარ შევგალია უკულდრეს ღოროვნებს არ ვევიანებოდ. მანინაც კი მე ჰგმ თავს უფრობას არ ვაძლევ. რომ ეს ვავაძლევინო. მი მხოლოდ ახლა ვანებო ამას. იმი-ტომ, რომ შემიძლია ამ აღმინებებს თვალბოში შეა-ხედო. მე მგინო, ველო მთელა. რომ ჰვენ ვავაძმ

ის არის, რომ ერთი პარტია ბატონობს. ჰვენ რაც შე-იძლება ჰქარა უნდა მივბაძოდ უნჯართობს მავალით. ჰვენ არ ვევექნება არავითარი უთანხმოება, თუკი საბჭოთა კავშირში, ისევე როგორც უნჯართში. იქნება პერიკ-სარტია, რომელიც შემოგვთავაზებს საქუთარ ქროვ-რამას. სხვაგვარად ჰვენ ვერავითარ საქითხებს ვერ ვაძლევრით.

ჰგენი ახალგაზრდობა იჭრდება, მწიფდება, იგი კი-ოხელობს წიგნებს, არავის ერის, არავის ავიწრო-ებს. ვარდამენის წლებში საქართველოში ერთი მო-რის არ მომხდარა არცერთი ექსცესი. ხალხმა ირწუ-ნა ვარდამენა. მას რაიმე ვინდაო, რომ ჰვენ დავა-რგოთ ეს რწუნა (თითქმის დავაჩრავთ კოლფს). კი-ეთი უწიწურებობს. არ ვიცილდო ჰგენი ისტორია, არ ვიფიქრო ხელაინდელ დღეზე! ბატირი ვიოჩვი ვანა ერთი, რომელიც არ ოცნებობს დამოუკიდებლობაზე, შეიძლება იყოს ცოცხელი? იგი მკვდარია. სხე-არინდელი ხელაინდელ არ ნიშნავს. იმას, რომ ხელაინ

აქვს უნდობა. არც ერთი ჩვენგანს აქ არამდ ამაყობდნენ. ეს ხომ ჩვენს ქვეყანაში უგმუნტარულად სდევს — დავიფიქს ვაღიანი, იქიღება კატარ-კატარ კომ-პრომისები.

ქართუ ჩვენთან არსებობს ლლიალობა მთავრობის წინაშე, ეს არც ერთი ქვეყანაში არ სდებ, წარმოიპოვება ლლიალობა პარაკარტ ტემერის წინაშე. მარ-გარტ ტემერის, ისევე როგორც ინგლისის ნების-სიერის მოქალაქე, ლლიალობის კანონის წინაშე. მე არ უნდა ვიყო ლლიალობის თვეწ წინაშე. მე მხარ-ჯობს ლლიალობის კანონის, იღეს, კონსტიტუცი-ის, სამართლის წინაშე.

ითოწის წარმოუდგენელია ის მოთხოვნები, რომ-ლებიც ახლა თქვენ ახალგაზრდებსა წამოვიყენებ, პა-ჯობ ჩემთვის ეს ვახებია და არა მართო იმიტომ. რომ ქართველი ვარ. ვეფიქრობ, ასევე ვაჯობდა ამ გულისტკივლის უბრალო. ლიტერალურ, რუსი თუ სომე-ჯი. ამაში ღრმად ვარ დატყუებული. აღარ ვიცი თ-ვის პანგართობი, როგორ მოვიტყუო. რომ ახეთი ჩამ აღარ მოხდეს. როგორ ვიტყუო. რომ ახეთი ჩამ აღარ მოხდეს. ამას წინათ ვაგუთხი და ვერ დამო-ბეჭდეს ახეთი ფრანკა, რომ 1918 წელს ავტორიტა-ტულმა რევიმმა კიდევ ერთხელ ესრელა უდნაშე-ლი ქალიშვილებსა და ვახუტებს, რომლებსაც დაქ-ჩეს ის. ჩახატ ვაწუღებულების მანძილზე ჩაჯიგნებ-დეს. ისიც დაქვე, რომ შეუძლებელია ეს რიღისმე-განგებობები, ახლა ვეფიქრობ, ნუთუ ახეთი გუღუმ-ბრევილობები და სუღუმები ვართ, თუ უბრალოდ მ-ჩაქივის მიხედ რაღაც უახსენებ სიციტება, რომელ-საც ვერჩაზიღებს ვაჯიგნები. ამიტომაც ვეფიქრობ, რომ ახალგაზრდების მოთხოვნები სწორია, იქნებ მართლა მანგართობი ვაჯიგნებულები ერთების ორგანიზაციას მართლა მივმართო ხაჯიგნობისათვის წითელ ქვარს (ტანი). თუ ჩვენ ვინაღაც კიდევ ერთხელ დატყუერი-მართამნეთს და ვეფიქრობ, რომ მართლა ვაჯიგნებ-ახალ დემოკრატიულ, სამართლებრივ ხახუმწიფობს, მაშინ უფრო ვეფიქრობ უნდა ვაჯიგნებ იმისათვის, რომ ახლმხამ დაქვეყნოს.

თქვენ ბრანეთი, ბატონო ელვარდ, რომ არ იყო. როგორ მიხვიდეთ მ ახილის დაღუპულთა ოჯახებში. მის არ ვიცი როგორ მივიდ, მიუხედავად იმისა, რომ უფრო დანაშაული ამაში არ მიმიძღვის. მაგრამ მე თუ ვიყავი ამ პარტიის წარმომადგენელი, რომელ-მაც ეს დანაშაული ჩაიდინა, მაშინ მე ასევე ვაჯიგ-ნებ ასუსებს და ამიტომ მე ვცხადებ, რომ დღეს მე არ შემიძლია ამ პარტიის უყოფნა (ტანი). არ არის სწორი ტანი. არაფერს არ ვაქნებ სენსაციისათვის მე ეს ფრანკა იმიტომ ვიტყვი, რომ ვაჯიგნებ დიდ პა-სუბსიგებლობას, უპირველეს ყოვლისა მაშინავე გაში, რომელიც თუ ერთ-ერთი დამაჩრებელი ხა-ქართველობის ბოლშევიტური რეპრესიებისა და მე პა-სუბსიგებლობის ეს ტვირთი სიკვდილის პირაშე-უნდა ვატარი.

წოდარ ნათაძე — ფსიქოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი:

— მე მინდა რამდენიმე პრაქტიკული მოსაზრება: შემოვიკვირო. როგორ უნდა მოვიქცეთ დღეს, რომ-ლებიც ჩვენ ვეშუქებთ 14 ახილის ხაქართველობის-თვის ტრადიციულ დღეს და ახილის ბოროტმკმედობის მხსვერპლი ვახებების დღეს ძალიან ფართო და

მეღმეოვე მანიფესტაცია ჩვენი მოსწავლე-ახალგა-ზრდებისა — სკოლის მოწვევებისა და არა სტუდენ-ტებისა, სტუდენტების მართვა უფრო ადვილია, სტუ-დენტებისთვის ჩაიწინებულად ნიჭიერად უფრო ად-ვილია, ვიდრე მოწვევებისთვის. მოსალოდნელია მო-წვევების აქცია და მათთვის ტყუილი დაწინა დაწინა-ჩარხარისებებისაგან, რომლებიც დღეს ქუჩაში ხახუ-ბამელ შეიარაღებულები დიდენ.

დღევანდელ სიტუაციას ჩვენ ვერ დავახსიათებო როგორც სტიქიური უბედურების შემდგომ ზეიერ დღეს, რომლის მხოლოდ დავიწყება ვაქმარობებს და ახალი ცხოვრების დაწყება. აღმართი ავტორიტეტი არ არის. იგი უფრო ვეფიქრობს, მას, რომ მის მხვავებს, მის დღეს და მძებს, მის ერს გუზნის სხვა პიროვნებაში, სხვა აღმართი ესრელია და თუ არ ეს-რელია — დაჯობ და დარჩება ნიჭიერი. — ამას აღ-მართი ვერ დაჯობებს. ამიტომ დაწინაების იმედ-ლე ვეეწინება, თუ ჩვენ ახალგაზრდებს სხვად ახ ზეგ არ მივეციოთ ჩამე მორალური კმაყოფილება, თუ მათ არ მივეციოთ ახალი მორალი გარანტია იმისა, რომ და-წინაშენი დაიჩვენება, თუ მათ ვარკვევით არ ვებ-რევიოთ, რომ აქ არ იყო არავითარი შეღობა. შეღობ-დაწვეული იყო მხოლოდ მიღების მოწინააღმდეგე მხარდენ, რომლებსაც ვერ ვაჯიგნებთ თავისი მიწინა-აშღმების მორალური შესაძლებლობები და მორალუ-რი სინდერი. დანაჩრებების მხარდენ ეს იყო მხოლოდ და მხოლოდ დანაშაული და არა შეღობა. ეს იყო ხახუბები შეგნებული, თავიანდებ დავაგვიძლი აქცია. მიმართული არა მთავრობის ხახუბის წინ ტვიტტი-რისი გასათავისუფლებად. არამედ ვარკვეული იმი-დუნობით ხახუბს დაახლოვდ. ეს თუ ხახუბი ჩამ-სათვის რომ ამ ხალხს ვახებ და საბოლოო კავშირის ისტორიაში პირველად წამოვიწახო თავისი ერთგული დამოკიდებლობის ღირსეულობა. სხვა ისტორიაში აქცია ამ ფაქტის არ არსებობს. ვინ არის დამწინაშევი დამ-წინაშევი აველა, ყველა ხახუბებში დაწვეული ამ ქა-რისკაციოთ, რომელიც ვაშეიგებოთ კეპავდა აღმართი: ხორცს აღიხსილი ნიჭით, როგორმაც შესდია რუსთა-ველის თეატრში 16 წლის ვეჯინის, ვვარად კრედე-ტებს და იქ მოქალა იგი — და დამოკიდებული არა ხა-ხუმწიფობის უნაღმდეგ ინტენსიოთ, არამედ ამ ხალხთა. რომლის წარმომადგენლებიც იყვენ ეს ქარისკაციები. ჩვენი ახალგაზრდობა, კერძოდ, ახალგაზრდობის უფ-რულა ახალგაზრდა ნაწილი (მე ამას ხალხს ვუახებ) დღეს ჩაყენებულია ისეთ მდომარეობაში, რომ მის-თვის შეუძლებელია ერთგული შეჩინების სული არ იყოს ვაშეიგებოთ. როგორ შეიარაღოთ ჩვენ სიხსელი? — ამბობენ ეს ხახუშები, და იმართ, ვახებ უნდა შეიარაღოთ ან არ უნდა შეიარაღოთ სიხსელი, არ ვუღობსმხობენ ინდივიდებს. ამიტომ პირველი პრაქტი-კული ღონისძიება ის ვახევიოთ, რომ ამ ხახუშებს ახ-ლავე, სხვად დიღამევი მივეციოთ მორალური კმაყოფი-ლება იმით, რომ ხახუბები ნათლად ვუხართ — და-ისეხება უფრო. თუ მივეცი თუ იმართება ვერა, ამ იგი-არჩაქის ვეველა წაწილი მაინც: რომ ვაშეიგებოთ იქნება ხახუშე ამ ქარისკაციებისა, რომლებსაც მათ ვაქ-ტუდენ, ხახუშე ამ ოდებრებისა, რომლებსაც მათ მხარხე-ბლობდენ და რაც უფრო მაღლა წავალი, მით უფ-რები იქნება.

ეს ერთი მხარე. ზეიერ. იმით, ვინც ეს დანაშაული ჩაიდინა, არა მართო უახუბსიგებლობის ვაქცი-

წრე და თვითსადაველა ვარი. უნაასკნელა დახვეწის შემდეგ, რომელიც სტალინის ფელთან ჩატარდა სანაიროზე კაიჩინა უსასრული სავითის კოლოს. სამხედრო სასწრაფო დამარტებინა. ვისე ვადარჩენილი ვიყავით, ვავოცდით, ვითხულობდით — ჩიუნდა, საიდან მოიან, ვინ არის ამდენი საშველი შერე აღმოჩნდა, რომ მათ აუკრეფითა შეკდარი და დაჭრილი ერთად და სადაც ვადეურჩითა და ვაუქრით. ეს არ უნდა მოხდეს ახლა, არ უნდა მოხდეს იმიტომ, რომ, ვიმეორებ — ყველა ის ადამიანი, რომელიც არ იქნება ნაყოფი ცოცხალი, დაეწერება საკარბისი ნაწილებს როგორც მოკლული და. აღბათ. სათანადო მასუბისმგებლობაც მოეხოვებება.

მინდა ვთქვა უფლებრივ მიმართებაზე. საქართველო იმ კულმოკვეცილი კონსტრუქციითაა, რომელიც დღეს ვცხოვრობთ, სახელმწიფო და ამასთანავე სუვერენული სახელმწიფო. არდღესა საქართველოს ტერიტორიაზე მოდის უცხო ძალა, აქ ამყარებს საოკუპაციო რეჟიმს, როცა უნდა ესვრის ქართველი ერის წარმომადგენელს ან საქართველოში მოხასხლესხვა ერის წარმომადგენელს, და არდღესა იგი საკართველოში შეგზულდა ატარებს ვენცილს, ეს არ ჩიითლება რომელიმე სახელმწიფოს შინაგან საქმედ. ეს არის ერთი ერის აგრეხა მეორის მიმართ და იგი უნდა ვახდეს ვაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ვახსოვლის სავანა.

ჩაც შეეხება ექსპერტობას — ჩვენს წინაშე არიან ქართველი ექსპერტები. რომლებსაც ჩვენ შევიცილი ვენდით ან არ ვენდით მათი. ასე ვაქვეთ. ცნობილი რეპუტაციის ვამო და რომლებსაც ვერ ექნებოდა სათანადო კვალიფიკაცია იმის ვამო. რომ მათ არ იციან, უბრალოდ არ შეუვდრათ მომწამლავ ნიჭიერებათა ის სახეობა, რომელიც აქ იყო ნაწილი. მეორე მხრივ, ვუვაუს ექსპერტები არსებობდნენ, რომლებსაც ძნელია იმიტიტორბა მიაწერი იმის ვამო. რომ ისინი აგრეხის ჩამტარებელი კვეფის წარმომადგენლები არიან. ამიტომ, მე ვგონი, ჩვენ უფლება ვვაქვს მოვითხოვოთ, რომ ეს საქმე პროფესიული — სამედიცინო თვალსაზრისით შეისწავლის საერთაშორისო წიითელი ქერის ვაქვითა. ახლა შესწავლა უნდა დავაინებოთ იმის ვამო, რომ ბევრი პროცესებია მომხდარი, მაგრამ მანის სქობია. რომ იმათ შეისწავლონ. ვიდრე სხვამ.

დასასრულ, მე ვგონი, ჩვენ უფლებამოსილი ვართ თვით საქმის ვამოციება დავაკისრო — ან. უოველ შემთხვევაში, ვეცადოთ, რომ დავაკისრო. — საერთაშორისო ფიფრის (ტურჩი ვაქვითა წიითელი მხარე) კლიბი. რომლებიც ვუქტვს ადგენენ და არა ცვლითიკაციას ამტკიცებ ან ვანაჩენი ვამოაქვით, ჩადგან სხვა იმიტიტური ინსტრუქცია ჩვენ არ ვეველოდნ. თუ ჩვენთან მანის დამინშება კლიბის, ეს კლიბის არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება შედგებოდეს ხელისუფლებასავითის სასრველ პირთავან. ეს კლიბი უნდა შედგებოდეს უმეტესწილად საზოგადოების მიერ არჩეულ პირთავან. საზოგადოების მიერ არჩეული პირები შეიძლება იყვნენ ის ადამიანებიც, რომლებიც დღეს პროფესიულად მოღვაწეობენ სახელმწიფო ორგანოებში. მაგრამ ეს ადამიანები საზოგადოებამ უნდა აირჩიოს.

კიდევ ვიმეორებ. ხელაზეგ ჩვენ დიდი ხიუთაი მოკვლის. უბის არა წვლილის შეტანა შეგვიძლია ამ ხი-

აქთ, არამედ უმასუბისმგებლობის ვარკვეული ვარანტაიც. არც ერთ სმ ქალათივანს არ ეშინია, რომ მასუბი მოეხოვებება. არ ეშინია რაიმე იმიტომ, რომ საქართველოს ექსპერტებს იმათი სიკვდილი, ვინც მოკლული ჩანს, ვაფორმებული აქვთ როგორც ასუფიხიხსავან სიკვდილი. ვუწინ მე იმ ქვეუთან ერთად ვიკუი, რომელსაც მითარა დაზარალებული იყავებთ, ყველა მათვანს აქვს სიკვდილის ცნობა, სადაც სიკვდილის მიზეზად წერია ასუფიხი. იქ შუოფმა ეკიუნებმა ბრძანეს, რომ ეს ასუფიხი, ეს უნდა ვამოსწოდეს, ამას არავინ არ დიიერებს. ვარდა ამისა როგორც ვეუბნებინათ, რომ მხოლოდ 11 ადამიანი დღესუბი, ამისი არავის არ სწერია, იმიტომ, რომ არსებობს 102 კაციხსანა შემდგარი ხია. იგი დაარუბტეს და დაუბუტებულ ვარანტში დაეარკვლიო ჩაოდნობა 45 კაცს შეადგენს. ესენი არიან ის ადამიანები, რომლებიც წავიდნენ იმ მიტინგზე და აღარ დაბრუნებულან. არსებობს მონაყეშები ჩვენებათა სახით. ზოგიერთი ეს ჩვენება საქმიოდ აბსურდულია, აღბათ, სპეციალურადაა ვარკველებული, რომ მოკვლინის უოველვარი კორის დისკრედტაცია. მაგრამ ვევაუს ცოცხალი ადამიანები, რომლებიც ზოგიერთ ჩვენებას ადასტურებენ როგორც თვითმხილველები მათი ცნობით ვევაბები ვადაყრილია წულობი. ის ცხედრები, რომლებიც დღესათვის ექსპერტისას ვადასცები, შერჩეულია. ისეთი ცხედრებია შერჩეული, რომელთა მიმართ ბრული უუპაძრობითა ვერ მტკიცდება: ან შედარებით ძნელად მტკიცდება, რომ ისინი ნიხებთ არიან დაზოცული. მანამ, ვიდრე არ იქნება ნაყოფი. ხემს მიერ წარმოდგენილი ხიაში დასახელებული ყველა ადამიანი, მანამ, ბუნებრივია, მათი სიციცხელ მიეწერება სწორედ იმ ნაწილებს საარდობას, რომელსაც ეს სიციცხელთა ჩაატარა.*

იმისთვის, რომ ჩემი არჩი პარადიხული არ მოეჭვენოთ, ვავახსენებთ ისეთ ეპიზოდს: 1966 წლის 11 მარტს თბილისში მოხდა უსაკვადო ელტეა და ამ აქტამ, ჩემი ანგარიშით, 2400-დან 1200-მდე ახალდაარსდა სიციცხელთა შეიწერა (მე ამ ამბების მომს

* როგორც ცნობილია, უეზო-უელოდ დაეარკველი სია მთლიანად ვადამოწმებული იყო — ფაქტებო არ დადასტურდა (არღ).

ფაისი აიღებდაში, ეს ყველა საქეთარ თავს ვკითხით. ჩვენ, საზოგადოების რიგითი წარმომადგენლებს შევეძლია საქირების შემოსევებაში გამოვიდეთ, ვიწინერებისავე მოვეწოდეთ, მაგრამ მოვეწოდეთ მხოლოდ იმ, რომ კენჭმარობებს და სიპარობებს არ ვუღალავთ. თუ მოვეწოდებთ იმ, რომ კენჭმარობებს ვუღალავთ, ჩერ ერთი, ჩვენ, თავთან სარათანი არ ვიქნებით და, მეორეც, ასეთი მოწოდება არ ვავა. არ შეიძლება ახალგაზრდებს უთხრა — ახატიე ეს სიხული მის დამდურებს, დაქეი სხლში წყარად, თირმე ვეცრიან. ახალგაზრდა ვიპახუებთ: „მეხაროდნი, ამათი ჩქულეს არ თუოს, ასეთი სიციხლეს არ მინდა!“ ეს არის არა შეფახება, არამედ ფაქტის კონსტატაცია, იმევე, როგორც ფაქტია ის, რომ იმ სიხლიან დღეს ვაგორები ვაიძობოდნენ — შეუბნებანი, შეილი ვაჩინეო. როგორ, მინა ვაჩინეო!!! ადამიანის ფსიქოლოგიას და მითუმეტეს ბავშვის ფსიქოლოგიას თავისი კანონები აქვს. მას ასეთი მოწოდებით — „ვაჩერად, თირმე ვეცრიან!“ — ვერ მიმართავ. მას შეიძლება მიმართო მხოლოდ ასეთი სიტყვებით: დღეს ქუჩაში ნუ ვახვალ, იმიტომ, რომ ტანკებთან შეშვეთი ხელებით ბარძალა შეუძლებელია. ავიჩინოთ პროტესტის სხვა ფორმა, დავქვითი სხლში და ამით გამოვხატოთ ჩვენი ახსოვლტური პროტესტი, ჩვენი ახსოვლტური არჩილება არსებულ ვითარებას. ეს არის მინიმალური კომპენსაცია, რომელიც შეგვძლიათ მისციო ახალგაზრდებს ამ შორალური ტრავმისათვის, ამავე პატარა კომპენსაციავ ახალგაზრდობა წაოვა.

მუხარან მამბაძე — კოეტი, საქართველოს შერართა კავშირის ვაგვეობის თავმჯდომარე:
— შე არ მინდა ვილაპარაკო იმაზე, რაც მოხდა. თქვენ ეს შესანიშნავად იცით და აქ ბევრიც იქევა. იმ დამეს მე იქ ვეყავი, მაგრამ თურმე, არ დამინახავს ის, რაც იქ სინამდვილეში ხდებოდა. გუშინ ვნახე ეილოფერი და, მთუხდავად იმისა, რომ არც იხე ვიღარეილი კაცი ვარ, ატტირდი. არც იმაზე მინდა ვთქვა, რა შეიძლება მოხდეს. ბატონმა ნოლარმა ბრძანა, რომ ჩვენ ვერც კი წარმოვედგინო რა შეიძლება მოხდეს. ახ, რაც მოხდა, არ წარმოვედგინა, მაგ

რამ ის, რაც შეიძლება მოხდეს, ძალიან ნაოლად მაქვს წარმოდგენილი.

მე იმისთვის არ გამოვხელვარ, რომ ვინმე დავინანაშალო. არც არის დღეს ამის დრო. მე მაქვს ხანი პრაქტიკული წინადღება. პირველ წინადღებას ხელს აწერენ შემოქმედებითი ორგანიზაციების ხელმძღვანელები, მეორე წინადღებას — შერართა კავშირის სამდივო და შესამეს — მე მოვახსენებთ შერართა დავალებით.

„სტკ ცკ-ს პოლიტიბიუროს წევრს, სსრკ საგარეო საქმეთა მინისტრს აშხ. იღვარდ ამბროსის ძე შევარდნაძეს.“

1989 წლის 9 აპრილს, ვამთენიას, 4 საათზე მოვეარობის სახლის წინ უღანაშულოდ, პარპაროხლოდ დაბოცილი ჩვენი თამამემაძულებების სიოენის უკვდავ საყოფად საქართველოს შერართა და ყველა სხვა შემოქმედებითი ორგანიზაცია მისწინდითიოდ თვლის დაიკარალოს იმისი ქაშუეთის წინ მდებარე სვეტში მას შემდეგ, რაც სრულად საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქი, უწმინდესი და უნეტარეზო ილია II ვადაუხდის მათ სანაშუად ქაშუეთის ეკლესიაში. ამით ჩვენ ჩვენს დასაფრულ და დამცირებულ საზოგადოებას იდნავ მანც მივეციოთ უსარმაზარი მწუხარების გამოთქმის საშუალებას. დალუბლთა ქირისოფლები თანახმანი არიან. უმორჩილხად ვახიოვით, თუნდაც უღანაშულოდ დალუბლთა დაიკარალოს დღეს ვაყენილ იქნან ქალაქიდან საქარისო ნაწილები. დალუბლთა სურათები უნდა გამოქვეყნდეს პრესაში“.

ამ თხოვნას ხელს აწერენ საქართველოს შერართა, მხატვართა, კინემატოგრაფისტთა, არქიტექტორთა კავშირების ვამეოებების თავმჯდომარეები; დარწმუნებული ვარ, რომ ხელს მოაწერენ დიხანერობა, კომპოზიტორთა და თეატრის მოღვაწეთა კავშირების თავმჯდომარეებიც.

მეორე მმართვა იხვე ბატონი იღვარდის მინამართით:

„დიდად პატეცემული ბატონი იღვარდ! ქართველ შერარებისათვის ცნობილია, რომ თქვენ მონიჭებულ ვაქეი უფლები მიიღოთ ან არ მიიღოთ თხილბუსში შექმნილი მდგომარეობის შესახამისად ვადა“.

წაყვებულა საქართველოს დედაქალაქში საქონელმწიფრ
საათის ვაჭრების წესებზე. მტკიცედ ვფიქრობ, რომ სსრკ
უმაღლესი საბჭოს 1988 წლის 9 მაისის მიღებული კანონის
თანახმად საქართველოს სახელმწიფო უზრუნველყოფის
კომიტეტი და საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო,
ქართველი საზოგადოების ფართო ფენების მხარდაჭერითა
და აქტიური მონაწილეობით შეძლებენ მდგომარეობის
სტაბილიზაციას.

აბაშიძე მასამ, მწერალი, მწერალთა თაღისუფელი
ასოციაციის წარმომადგენელი.

ვლადიმერ შავერძის ვიდეო, ამ დამის ერთი
ეპიზოდი მაინც აღვყვარო, რომელიც დაზნულ-დასახარებელი
ხალხი ქაშუთის ეკლესიის ფარგლებში იმყოფება. მათი
ქუჩის შემოსაზღვრა უჩვეულოდ მოკლე სახარაოდ მანქანა
არის. რომელიც მდებარეობს მთავარი მიხედვით
მოწინააღმდეგე. მანქანის კარი რომ გახლოს, ამ
დროს, სახარაოდ საზღვრებზე აბდა რომ ქაჩისკაცო.
მათ ხელმძღვანელ დამსახურებულ თითოეულს, ვინც მანქანიდან
გადავიდეთ. სახარაო სანახაობი იყო. ვიქცემა ძლივ
დაიხსნა... ჩემი ვეგი მილიციის დაფარვით, მოვარობის
სახსლის სიბრძნით. ახალგაზრდებთან ერთად,
მილიციებთან აცადენ მოწინააღმდეგე. ქაჩისკაცო
უკმა მილიციებზე არ დაიწინა, ნიხებზე ურტყენ.
შეძლება, სამა მილიციებმა, თურმე, ღირსა შემოიხსნა
არცა ტანზე. ადარ უნდაოდ ეს ფორმა ცმობდა...
ისინი უმე სტყუეს და დასახარებელ... ნაწილი ამ სა-
ხარაო დამის ვიდეო-ფორმის აჩვენებდა. რაც ვიდეოზე
ვერ აღიბედა. ის მწერლის ფურცლებზე აიხსებდა.

მეორეხარა მემორაბები — ჩაბომ მობდა ეს?

მე აქ უნდა ვაფიქრორო, რაც, მაშინ, ქაშუთის ეკლესიაში
შეხვედრის ხალხს ეუბნებოდა. სწორად ვაღიგებოდა.
ნობილურად, უნებურად... ქაშუთის დამის იყო იქ.
თავსახელი დამა თაბუაშვილი... ხალხი შეჩურჩუნებული
იყო, შეულოლი ხანებში ქიწინდა. ისევ ვართ
წყვილნი, უნდაოდ ქაჩისკაცის შეხედვით... მაშინ,
შეხვედრებზე დადიქვი და დავიხსენებ... მე მათ ვუთხარი:
— მეგობრებო, არ გვემოთ, რომ თქვენ დამარცხდით.
დღეს თქვენ არ ვაიმარჩვეთ, როგორც არასდროს.
მთავრობამ ვერც ერთი სიტყვა ვერ უთხარა
თქვენს მოთხოვნებს, ვერაფერი დაუპირისპირა თქვენს
სიმატილეს და ამიტომაც მიმართა ახვი ძალადობას,
პარაპარულ რეპრესიას. ეს არის სისხლის, ხელ-
მძღვენილობის უღონობის გამოვლენა. ხელმძღვანელობას,
ჩვენს, ღირსა აქვს ხელფარი და ვინებრავი ძალი,
მოელმარჩიოს ხალხს, გააჩეროს, შეითანხმოს იგი.

და მათილაც, მ აძირლის ტრავმალი უმეტეს წილად
განაპირობა ხელმძღვანელობის უნაობამ.

ახლა, ისევ დავხან ქუთაისს: ჩაბომ მობდა ეს?
ამდენზე წლის წინათ, რომელიც ბატონმა მიხედვით
გორბატოვმა მოგვმართა საბჭოთა კავშირში მართლაც
გამტობს ზღვარზე მხედ თითოეულ ერს, — ზღვარზე
მედ მისთვის ეკონომიკურ ასპექტში, საზოგადოებრივ-
პოლიტიკურ ასპექტში, უტრეტობ ასპექტშიც, — და
ვთავიბა, რომ ჩვენ დავაფიქრო ქაჩის წინაშე, ვდა-
ვარი ამ ზღვართან, რომლის უთან უფსკრულია. მაშინ,
სწორად მართებდა იქნა წამოყენებული ვარაქმ-
ის საქართველის საკითხი, ვარაქმის ქროცესში მო-
თხოვრებებს, სიმატილას, პატრიონების აღიქვებზე.
ჩემს სიუცილებში ამდენი ვაჭოთა ფაქტობრივ-
ჩვეულებს არ წამოთხავს, ამდენი არ მისწენია პარტი-

ის დადგომისთვის და აქამდე არც ათხადროს დამაწე-
რისა სუბლიტიმურ-პოლიტიკური ხასიათის წერხლებზე.
მე ვიყავი აღბადებული ვარაქმის წამოყენებით, ამა-
საც ვეტიყვით, რომ ქართულ სურფრებზე სი ახსნებთან
პირადად მხედ ვარაქმის ხელმძღვანელი, ქართველი
ხალხს — შევხებულა ნაწილი აღფრთოვან
ვარაქმის წამოყენებზე...

მე მოგახსენებ: ვერ ვახსოვრობ და ეს წამოყენება,
— შესაძლოა, განსაკუთრებით საქართველოში ვაჭირად
ვარაქმსა. ჩაბომ ამაზე აქ არ ვაფიქრობ სიტყვას.
აქ იმაზე მინდა ვაფიქრობ სიტყვად, რომ ჩვენ
მართლაც ზღვარზე სიხელი უხარა ვართ, შეიძლება
იქცეს ასეც, რომ საბჭოთა კავშირში ქართველობის
სიხარად ზღვარზე მხედო არც ერთი სხვა ერი არ
არის. ჩვენ, ვიჭრებამ მემორაბები, ამ ჩვენს ქართულ
მწერებზე ვეუბნებ უფსხვებ ხალხად ვთვინებლობით.
ეკოლოგიური საკითხი იქცება, დემოკრატიული თუ სა-
ხელმწიფო-ტერიტორიული, სიმატილას და სამომავ-
ლოდ საქართველოს ვაჭირებთან, უფსხვებთან
ვეჭირავენ. ესეც უმთავრესი მწერის ტრავმებზე.
მე მინდებრებებს: ვარაქმსა რომ მრჩება, ვი სი-
მატილთ და ღირსებით უნდა ვაფიქრობო; და რომ
ცვალები ერთი-ორი სიმატილას იქცა, კლავ ჩაბომ
აქლებს ხელს ხელმძღვანელობას — რეპრესიას იქ-
ნება ეს თუ საქვერარო — ისე ვაჭრებებს ვარაქმ-
ლობა, უღირსად და ტუთილი! მე ასე მწამდა, რომ
ვარაქმსა არ მარტო სოციალურ-ეკონომიკური, არამედ
საზოგადოებრივ-სახელმწიფოებრივი ცხოვრების გან-
ხლებას, ვაღსარებულებებს, ვაწინააღმდეგე და ვამ-
დავარებას მოაქვავებდა. ჩაბომ ვერ უნდა ვაფიქრობ
ღმერთი სამოციანო წლის მინდაღი დადგომის უფს-
ხლებების დამამოწმებელი მემორაბებზედაწი! ვარაქმ-
მსა სახელმწიფო მემორაბებთა დემოკრატიულობის
მოთხოვნას. ვარაქმსა სიმატილას და პატრიონებს
მოთხოვნას. ვერც სწორად ამბობს არ უნდა ვარაქმსა:
თანამდებობის პირი ქოლიყობს — ეშპანა იყოს, რას
სიხარად „ვარაქმსა“ და, ასე ჩანს, თვითონ ვარაქმ-
მაი ჩივიანად არ იყოს. ვუხმენი მათ და მივყარა:
მე, უმარტობის, მესმის პარტიის ახალი უჩრის და, ამით,
პარტიულებს, რა ვაჭვებრობა დემოკრატი, ამ ასე სა-
ჩაროდ, რეციალურ ხელმძღვანელს, ჩანართად შეიძლება
საერთაო მოუხმებლობის ვაჭვებობას ბუნებრივი
ქოლიყობი. ერთი-ორი მოუხმე მოქოლიყობს. მე ვციცი,
რა არის ვარაქმსა და მოგახსენებთ. ვანა ვაჭვებინე-
ბენ სიტყვას! ერთხელაც, ველარ მოკითხინე და პირ-
მისახალ: ვარაქმსა. უმარცხვებს, თქვენს ვაჭირ-
მას სიხარად-მეოტი.

სტრულის სასხვებზედობით ვაჭვობ, ვარაქმსა ვერ
ვანხარცობლებმა მანამ, ხანაც კორუმპირებული პი-
რები მართავენ სხვადასხვა საშობალო სხვებს, პირ-
ხანის ვერაქმის ვერ ისეცაღის წინ სხვას, ჩავენ
იგი დადასხვებულა უქან-უქან აბარს. რა საქართა
მეტაფორები: ჩამოყვარებული პარტიების ვაჭვ-
არტებრება. — იმ „პარტიების“ ვაჭვობლობებს,
რომელიც მიუღ თავის ცხოვრებას მლქვენილობას,
ბიუროკრატია და ფარხებლობაზე აფენდა. — უც-
ლად შეიძლებლობა, ეს დადასხვებულობა უმარტო-
ბისა და მეუცხოების სხვა დარეცვას.

ჩვენ ამ ტრავმალიმდე მივყავან იმანაც, რომ ფარ-
ხებლობამ უფსხვებამდე ვაჩივიებო. ისეთი და-
წვლა, ისეთი ახალგაზრდაობა, სიმატილას და:

დარბების ცნებებით ახეთი თამაშ ვეღ თაღლითთა
მხარისა — ახეთი ფარსეკლბა დაუბადლის ვახდა,
ბადონებო, მარტელ კოვლის ახალგარბისათვის.
ახდა ადარ არის სტალინის ტარანის ხანა, როდესაც
ხალხი ვერ ვერტდა სპის ნამდვილ ვითარებას და
ახარებდა ნახის ქვეს. ახდა სხვა დრო აღდა.
ახდა ახალგარბობა უჯლოდ ვაჩილის ყველაფერს
და ადარ სრის შეფეროს.

ჩადან სტალინი ვახხენე, ახანაც მფახხენებო, რომ
მ ახილის ტრაველია არის სტალინიზმის აბოვიის ვა-
მოღუენა. სტალინიზმი მიმდინარეობდა ტარანით და
აქტორი რეპრეზენტა სტალინის სციკლიკლუზო. სტა-
ლინი ავი სტანერა ძალის უმაღლესი აღმსარულეზე-
და, რომელიც ვეზავდა და ხეცილიის ცელით ახარა-
ღებდა ხახვით აღმართულ ლეხებს. სტალინის ხეცი-
ლიის ზემდე, ჩოღესაც მხის პიროვნული ძალა ვეჭ-
რა, სტალინიზმი ვამოღელის ხახე ცყდათ. ხახელ-
მწიფი ხელმძღვანელობდა და, პარდაჩარ ვთქვათ, პარ-
ტია მიმართა კოჩუციას. კოჩუცი, ჩოვორც აღ-
მართა ხელის წარყენის საშუალება, ეს არის შეთო-
ღი, რომლითაც ხალხს დამნაშავეს მდგომარეობაში აყუ-
ნებს და, ამ ვხით, ახეყებს მას დამორჩილებულ,
დამინებულ სიტუაციაში. სტალინის კოჩუცი —
არის აბოვე სტალინიზმის, რომელიც ვარტლებდა ხა-
მიციანი წლებიდან დაღმდე, და, აი, ითმობიან წლებ-
ში, ვარდაქმის ვახსაღებობო, ჩვენ ვეჩვენა, რომ
საშულო დაღვებდა.

ჩას საშულოში თუნდაც ახდა, ჩოვორც შექმნა
მ ახილის ტრაველია საკავშირო ინფორმაციის საშუ-
ალებობაში აბე ახეყებენ ვითარებას. თთქოს ხახხოს-
ღურას ვამოქვეყნე ჩვენ ვეყავით. და ვჩან ის, ჩოც
მიზან მ ახილის და ახდა ხედმა პრესაში, შეიძლება
ერთა შორის კეთილ ურთიერთობის მახხერებდენი
ეს ხში ერთა შორის შეღობის და შეღობარების ვავო-
ვების აქტუება.

ძიარფხი მფეობრები, ჩვენ არა ვარა კეთილ და
ხალხი პირულე ერთ. და ჩვენ ვამბობთ: ჩოც თავს
ბორიბება დაღვადებებს, ეს არ არის „რუსი ხალხის“
ბრადი. უძვე ირი საუღუნე რუსებს თავს მოახებენ
კოლიხალიზმის და ამხარიალის მობოტიკა ხამო-
მაველ კეთილმოხილბო რიღების ნიღბი. ბოლოს და
ბოლოს, უნდა დაღვებს ემი ციღდათავან ვაქმუნდობა.
საქმარისი რუსეთი უნდა ვაბოვიდებოდეს მახხე კო-
ღებულ კოლიხალიზმის ტვირთისგან. მით უმეტეს,
რომ ჩვენ, უკლანა, „ხალხის“ დონეზე, ერთ ბედ ქვეს
ვართ. ხაღაც არის ტარანი — აქ არის მიხაც. ქართ-
ული, სომეხის და რუსის — ყველანი ერთნაირ მო-
რე ღვიღარებისში ვეპოყვებით სტალინიზმით ვა-
მოქველდა სახელმწიფო მამქანის წინაშე. ვახსავებდა
ახდა, რომ რუსი ვერ ახარებს ამას და ვერ ვჩინობს,
თორემ, თუ ახარებდებო, ის ჩვენზე უარეს მდგო-
მარეობაშია.

ჩვენ ღიღობობს ვეცხხებულ ყველა ხალხს, მფე-
ჩარ, ძიარფხი მფეობრები, ბოლოს და ბოლოს, კო-
ნუნისტურმა პარტია, მხის ხელმძღვანელობდა, ვანა-
ხარცილის დადაქმნის მობოტიკა, აღმოფხვრის სტა-
ლინიზმი და დამციდარის ხამარებდავო წეს-წყობა,
ჩოც ყველა ხალხისთვის უზარუნველყოფს დარჩებულ
ცხოვრებას; თუ არა და, ახარებულ ხალხს უნდა დაახებოდ
ესა დარ დაღვჩენია. ახარებელი უნდა დახევი უნდა
უღსურებლია მ ახილის ჩემი ვეთის ხიციკლის ვაჩი

არ ავუტანავარ წესს; მით უმეტეს, ჩეს ხიციკლ-
ლებს არას დაღვდე. ეს რა ხიციკლებია — პიროვნულად
უღებდაყარდა, ერთუნველ კი დარჩებდა დაღვს ხა-
შულებას მოკლებულ...

ვითარება ახეთია: ამ საბოთა კავშირის პირობებში
ერთებს შორის თანამართლებდა კავშირი უნდა დამყარ-
დეს კონფედერაციას ნაწილი, ჩოღესაც ხაქართველოს
სხოვარება ვამართავო ჩვენი ერთუნველ ინტერესების
და სხეცილიის შესახამისდა; ჩოვორც ეს შეფერვის
სუვერენულ სახელმწიფოს, ამ — ხაქართველოდ უნდა
ვამოყენის ხახვითა კავშირის, სხვა ვსა არ არის.

ბაბანი ბებრამი — სრულიად საქართველოს რუს-
თაველის საზოგადოების თავმჯდომარე, სსრ კავშირის
სახალბო დებუტატი:

— მე დიდი მხით არ შეგაწყენი თიხ, ჩადან
სრულიად კონკრეტული კითხვა მინდა დაღვდა — ჩა-
დვან აქ ხამოქელი ყველაფერი თიქვა, თიქვა წინა
დღებშიც და ამდენად ღაბარაკის ვავარტლებდა აღ-
არ აღის. ჩემი კითხვა ფართო ხახათობა ვახლავო
1917 წლის ოქტომბრიდან პარტია ამ ჩაღობდა ბო-
როდებს ამ თავს იმართლებდა. ეს დღესტურბუ-
ლია ოფიციალური დოკუმენტები და ეს არავის და
უარყვავა. მე ვხვამ კითხვას ყველას წინაშე: შეიძ-
ლება თუ არა ახეთი პარტია მართავდეს ქვეყანას
ჩემი ახრით, არ შეიძლება.

ირაკლი ძაღვანიშვილი — ერთუნველ-დემოკრა-
ტიული პარტიის წარმომადგენელი:

— ძიარფხი საზოგადოება, მე მინდა ჩემი საღობრი
შექმნილი მობოტიკური სიტუაცია ვამოხმდინარე
ვანავარბო. მე მსურს, რომ აქ ხამოყვალბობი პოლი-
თია არა მარტო ერთუნველ-დემოკრატიული პარტი-
ბია, — და ამასზე უღებდამოხილო ვარ, — ხამო-
ყვალბობი პოლითია ყველა ამ ერთუნველი მობოტიკური
ფორმირებასა, რომელიც დღეს ჩვენ რეპლურად ვაქქს
და ჩომლებიც რეპლურ ძალას წარმოადგენენ უკვე
ნაწილი თვლის ამას აბე თუ აბე, ეს მითი პარტია ხა-
ქვე, მფარამ უფკობა, რომ რეპლურად არხებობს მო-
ლიტიკური ორგანიზაციები, ჩომლები ვარტუეს
სარციტუების მართავა და ცხოვრების წარმართავა ხა-
ქართველობა შეიძლებულია. ანალიტიკური პირციტების
მიმდინარეობს საბოთა კავშირის ყველა მხარეში.
ყველა რუსებობდა, ყველა ერთბაში. ჩვენ დღეს პო-
ჩველად ვაქქეს შეხამებლობა შეიძლება და ჩვენი
პოლიციები ვანუქმარტობი რეპლური ძალაუღებობის
წინაშე პარტებს. აქ დღესარა შევარდნაზე უკვე არა-
ყვარო პარტია და რუსოვოც არა ყვარო პარტია, არა-
ხედ ეტენი არაან სახელმწიფოს უმაღლესი ძალაუ-
ღებობის წარმომადგენლები, ამიტომ მე მით მფე-
ჩოვო ოფიციალურად. ჩვენი მხანა და ჩვენი დღეა.
ჩვენი მობოტიკური მხანა და მობოტიკური დღეა-
ლი არის შეიძლება: მფედიხიანი და მობოტიკური
ბრძოლა ხაქართველოს დამოუკლებლობისათვის. ხა-
ქართველოდ უნდა ათოს დამოუკლებული, დემოკრა-
ტიული სახელმწიფო. ეს არის ჩვენი მხანა, ჩვენი
დღეა. ჩომლებითაც მფედიხიანი, მობოტიკური.
სამართლებრივი შეიღობები ვარტავით. ეს ერთი. მე-
ორე: ხაქობი შეიძლება დაღვდეს აბე — ჩვენ თუ
ყვარს, რომ მართავდა ხახხო ადარ დიღვარის და
მართავდა ხარებო და უნარმარაი სახელმწიფო ავი

ნაწილი ჩაჯავრდეს და მისი დასახარული შეურაცხა-
დეს აქოს. უნაღდესმა სტოპოსუდებმა უნდა მიიღონ
ეს პოლიტიკური ვაიარეობები, რაც ხაზუაღდება.
მასცხვას ეყვლება პოლიტიკურ ორგანიზაციას სრულყოფი-
ლებიანი მონაწილეობა მიიღოს სახელმწიფოს ბედის
შედეგად განაწარფავს კონკრეტულად: ჰყენ მო-
კითხეთ, რომ თუ ამ იქნება აღიარებული ოფიციალ-
ულად და თუ არ იქნება მოკითხული ოფიციალუ-
რი ხატობის ამ პოლიტიკური ვაიარეობების, პრი-
ვიტის ხაეროდ აღიარებისა და ერებისა და მათი
არხებობის შედეგად ვაიარეობა ჰყენ მოგვანია
უკვე არარეალურად. მიიტომ. არჩევნები იქნება ეს
თუ სხვა პოლიტიკურ სტრუქტურაში მონაწილეობა
აქ ჰყენი მონაწილეობა აუცილებელია, და უკვე ხა-
ლბის სებახურადღად გამოხატონარე, ხალხი თვითონ.
უკვეღვარაი ტანკების ვაიარეუ ვაიარეუბებს. თუ რი-
ვარი პოლიტიკური კერხი ექნება თითოეულ ერს თავის
ვანეთიარებაში. რაც შეეხება ის, ამ კონკრეტულ
სიტუაციაში ჰყენ რას ვაიარეობა. ამ კონკრეტულ
სიტუაციაში მიღებული იყო ეს რეზოლუცია
რომილით თქვენ ვაღმრევეთი. ჰყენ დღეს ერთი ხა-
ზოზარი ვეყენება თქვენს მიმართ, მიიტომ, რომ ხა-
კომენდანტო ხაიეთი ახლოვდება: ვაიარეულყოფენ
რაც არის, და თუ შეიძლება, ჰყენი ხაღმრეველი პო-
ლიტიკურ ხელმძღვანელობის ვიბოვი, რომ თვითონ
ზარი მოგვახხნონ. რადგან შეიძლება ამის შედეგად
მოკაპათებო იყვენ, დრო თვითონებს ხაიეთი მოუხალო-
ვდება, და ეს პროცესი რომ ცოცხა დაეაჩქაროთ
დროებით იქნებ კამათი შეეწყვიტოთ, მიიტომ, რომ
შეხვედრის არხი ის იყო, რომ პოლიტიკურ ხელმძღ-
ვანელობას ვაიარეობა პოლიტიკური, როგორც მათი ეტი-
ხიან არაფორმალური ვაიარეობების წარმომადგენ-
ლები არიან. ჰყენი დღეობა ამის დაწესებულებულ
საქართველო, დემოკრატიული საქართველო, ამ ოფი-
ციალურად ჰყენი ვაჩა არის ახსოვრებულად მშვიდო-
ბაიანი. კანონიერი, აღიარებული უკვეა აღმართურად
და სხვა კანონებით, კონკრეტულად ბატონმა ირაკლი
შენგელაიამ ბრწყინვალედ ჩამოაყალიბა, თუ რა იუ-
რიდიული საფუძვლები არხებობს ამ საქართველო
დამოუკიდებლობისა. ვაღმრეველი უყარდებობისთვის

რამუნ მსხმე — კიორიკისორი, ახალგაზრდულ
ბეჭდვითი ვაიარეობის „დღეობის“ სამხატვრო
გეგმვაზე:

— მე პოლიტიკოსი არ ვაღმრევეთი, ვარ კიორიკე-
ხორი. ბატონი ეღვარდ. მოგმართათ თქვენს პარტი-
დად ან ასეთი თხოვნით. ვაღმრევეთი მიხელო სერგის ძე
ვარახაიანს, რომ ის ახალგაზრდობა, რომლებსაც მან
ისეთი თბილი წერილი მიხწერა, დღეს დახეხილი
არის. ასევე დახეხილი არიან ზოგიერთების დღეობა.
რომლებს ცდილობდნენ მათს ვაღმრევეთს... მე თვარ-
მებტ წილის არ ვაიარე, რადგან პარტიში შევედრე
— სტალინის ვარდაცვალებასთან დაკავშირებით. იმ-
დენად მიყავარ, იმდენად მეჩრად ვუღოფრის, იმ
დენად ვიყავი სურთა შინგანი ენერჯითი ატანოდ
და ვაღმრეველი, რომ ჰყენი მწახებარა მანინ სხვა-
ნაირ ვერაფრით ვერ ვაიარეობ ვარა იმიტომ, რომ
ერთად არახლოვდება პარტივება შევედრე პარ-
ტიში. თქვენ ბრძანეთ, რომ თქვენ ვაღმრეველი
დღე და უკვე სხვაანარი მომხარბილი აქ მისთან შე-
დარებით, რაც ხაზი წილის წინით იყავით. ახლა ჰყენ

ვეყენებთ, რომ თქვენც სხვაანარი ხაიეთი. დან.
სხვაანარი ვაღმრევეთი, ანდრო უნდა ვიყავ: მიღეო
იმ წინს ვანგანობაში ათასწერი მქონდა ხაიეთილი
ვარსობა იმის ვაიარე, რომ ვიბეზი მიღეოს წინაწი
მხვავსი რადიო, აღნიშნულა მისი, რაც მიაკეთი-
ვებად ისეთი პარტიას, რომელით ათასწერი შეიკრებ-
ნოლი და თვარდაღმრეველია. აღარ დადვა ხაზუელი
ამ ახალს და ან ახლა, რადგან ჰყენ უყარსენილი
ვიარევეთი უკვეღვარაი ის, რაც სხვაგვარად ირე-
ვარდამევეთი ახალი მიხდა. ბატონი ეღვარდ (ვა-
ნარკობის რუსულად) ახნავარ რაზოზოვიც, მე ვა-
იარე შეხვედრარე ახნავარ იაკოვლევიან და პარტი-
ლიან და მე მათ ვუთხარი ჰყენი ვეგობრების ხაზ-
ულოთი, რომ ახალგაზრდობის ვაიარე მომავალი არ
არხებობს. უფროვლოდ ეს ცხოვრების არხი არ არ-
ხებობს, ანდრო მანინსი, რაც ის ხდება, ჰყენ
იქ ვიღებთ, ხადაც ახალგაზრდობა, ჰყენ არ შე-
ვადილი არ ვიღებთ მათთან ერთად. ამ შემთხვევაში
კი, თუ იხინი დღეობის პარტი იქნება, ჰყენ ეს და-
ვამტკიცეთ იმ დღეობაში — ჰყენ სულ მათთან ერთად
ვიყავით, და მე მინდა ვიყავ: თუ თქვენ მიახნათ.
რომ ხალხი, ახალგაზრდობა, რომელიც მიიღებს იმ-
საიეთ, რომ იყო ის მიწა-წყალი, რომლებსთვისაც
ის იბრძოდა, თუ ეს მიწა-წყალი იყო სურთა, პარტი
იყო სურთა, თუ მას სურს, რომ იყო ის აღმართის
ვეგობარი, ამ მიწა-წყალზე რომ ცხოვრობს, და არ
ფიქრობდეს იმ აღმართზე, რომ ის არ არის ვეგობარი
არ, ახნავარ. სურთარი, არამედ რადიო ვარეხორი
ცხოვრებს მის ვეგობრით. თუ ეს დღეობა, რომელიც
იქ იყო ვაიარეული, ითვლება ცოცხად, რომელიც
ვამო მათ უნდა ვერტკიცო ბარები, — მანინ მე
ჰყენ სიტუაცს ვაიარევეთი. უკვეღვარაი სხვახალხ-
რობის ვაიარე. სურთარი, რომელიც ვაიარეობის
დამოუკიდებელ დემოკრატიულ ხალხში საქართველოს
მითი ვაიარეობა და რაც ვენება, ის ნიყავით... თქვენ
იყოთ, რომ ამ დღეობაში ბევრს ვაღმრევეთი ხეიარობი,
ჰყენარხინა პარტიული მხარდაცობა, მაგრამ ჰყენ ეს
არ ვაიარევეთი მიიტომ, რომ კიდევ არის რადიო იმე-
დი, არის იმედი კითხვითი იმედი, მაგრამ ახლა
სხვა მომხდარ ვენიცილზე ვარეხი — მიიტომ, რომ
ახლა, თქვენი აქ უფროს დროსაც იღებებთ აღმარ-
ნები ქუჩაში რა სხვაზე აღმართები, რომლებიც
ახლა ამ ტანკული ხაზდარან ამ ვეგობრად დგანან
ფორმალურად მომარტყეობა, შეურაცხყოფის აუხენებ
ვაღმრევეთს. ეს რა სხვაზე თქვენი თანდასწრებით?
მე პარტიდ მასებს ვაიარე უკვე სიტუაცზე, რომელიც
აქ ვიყავი. მე თავიდან ბოლომდე, ჰყენი ხალხის ურ-
ველი წვეთით იმ ახალგაზრდობის მხარეზე ვარ, ვინც
აქ ვაიარედა, და ვეფიქრობ, რომ უკვე ჰყენი ახნავარ
(დარხაიანს: — მიღეო საქართველო) ვინც არ
უნდა იყო, მიღეო საქართველო მათთან ერთად...
ვაღმრევეთი, რომ არანარი სარგოვაციას აქ ადგობა
აქწინა. აქ ვაღმრევეთი იყო დაწვეულების ფარგლებში,
სინდობის, სიტუაციის და სუფარების, კითხვითი-
რეობის ფარგლებში. აქ არ იყო არანარი პარტი-
მოქმედება, და მე მიახნათ, რომ თუთუ ამ უკვეღვარს
ხეიარდება კლავა-ძობა, მხოლოდ იმისთვის, რომ
მითი თქვენი კომპრომისი მოხდეს... სხვა მხარე
უკვეღვარაი ნაყოფი. ნაყოფი არა მოხდა, და სეპი-
რია, რომ თქვენ უკვეღვარე ამის შეხებზე ვანცხობი

საქაროდ, ეველას ვაგაგინად და ბედლევ მოაშროოთ აქედან ეს ტანკები, თუ თქვენ არ ვინძათ, რომ აქ კიდევ უარესი მოხდეს სურვილი, რაც მოხდა. ამრიგად მე ვამოყავრებ რაც მიწილდა მექვეა... — თუმაჲ მე ტანკი მიწილდა, უველას უნდა, მაგრამ დრო არ გვაქვს, ამიტომ მე ვამოყავრებ, ბილდისეუ არ ვიხილ. მე მისცხვიანი იმ კაცის სურება, რომელთანაც ძალიან შეიძობა ურთიერთდარკვეულდება შვილდა, მე ვხედავ, რომ მხოლოდ ის არ არის დანაშაუვი, ის მხხვე-არლია ვარული სისტემისა, რომელიც ვარშეობხვეუ-ლი ვაქვს. ამიტომ მე ვამოხი: ესაა ადამიანი, რომე-ლიც არასდროს უოფილა ვინმეს ბეჭერ, რომელიც აილხარდა ისეთ რაჲში და თვითონ ზრდის შეიღებს იმით, რომ უბრაველებია კაცთმოყავრებობა, ხინდირ-და დამიანებობა და ხალხებს თავისუფლებს.

მანბანმა ქიბაბიძემ — შსახობით, სახელმწიფო ორ-ექტორ „ეროს“ სამხ. ხელმძღვანელი.

— მე შეგწმუნდა ვილმარაკებ რისულად, რად-ვან დარბაზში ბევრი აბაქათივლდა. ვუნდ დიდ-ინტერესით ვაღვეწმდი თვალმხრის შევივდრას აკადე-მიაში და მოვეხმინე ბატონ დელარდ შევარდნიძის შესანიშნავ სიტყვას... უნდა ვიხსიბო, რომ თავს ინ-ტელაგენტური რაჲისი შეიღად ვივლ, ნორმალუ-რად მზადდინდ, ახლა კი ნ-ე წელში ვარ და მიმა-ნიათ, რომ უველადური ვიცი და ამერიის სწავლა არ შეიძლება. მე არ შეიძლება იმის ვარება, რომ უნდა გარდავიქმნა. მე დიდი ხანია „გარდაქმნილი“ ვარ, არ შეიძლება იმის წავლა, როგორ ვაზიერ შეიღები — მე იცაათი ვიცი ახლა მუდს კავშირში დავდივარ და ვახსოვ — უსტაგებს, რუხებს, ტაქიკებს, სომხებს — სიმღერით ვაწვადელი როგორ უნდა ვეკუყვარდეთ ერთმანეთი, როგორი ურთიერთობა უნდა ვკვირდეს-ვახსოვლი იმას, რომ ადამიანები ერთმანეთისთვის მე-გობრები ვართ და არა მტლები. მე მხოლოდ ორი რა-დის არ ვიცი — და კითხვის დასასმელად გამოვიდეთ-მე არ ვიცი, რა თანამდებობის კაცს შეუძლია (ძალი-ან, ვიხივით, მიახსოვით ამაზე, რადგან იგივე ბეჭ ადამიანს აინტერესებს) მოითხოვოს და ჩამოიყვანოს რესპუბლიკაში დამსჯელი ჯარის ნაწილები. რა თანა-მდებობა უნდა ქვირდეს ხაზინილ კაცს? ვიცი, რომ სახსლდრო ხარდობისა ამის ვაკეთება თვითინებურად არ შეუძლია, რადგანაც ჩვენში მაშინ სახსლდრო მდგო-მარობა არ იყო. ეს პირველი, რაც ძალიან მაინტე-რესებს, რადგან ევეს მაქვს, რომ ეს არის მანამდე ჩემთვის ძალიან საუკარელი და სტრეზსაქმი ადამიანი. ვიცი ეს ვაკეთა, ერთი მაგონია, აღბათი, და მეორე: ის უბედურება შორის, ვინც დაიღუპა, ერთი ჩემი ახლობლის ცოლდა, ხად უნდა ვიყოფი საწვი მის ვახვე-ნებაში? ვის უნდა მივბარებო? ვიცი, იქ უველადური ჯიბებს ლეაქემორტკარებს. იქნება ტანკები, ავტო-მატომარაკებულა ქარისკაცები, მე კი ის ვახვენიე-ბაში უნდა ვიყო. ვის უნდა მივბაროთ ასეთი საწვის მოსაოყველად? მე არ ვიხივებ საკომუნდანტო საათით საწვს. თერთმეტ საათამდე შინ მივალ და ამ მხრივ უველადური რაჲზე იქნება, ვიხივით, მიახსოვით. ვაძლდობი.

რუსლან მიბაბაძემ — შთა რუსთაველის სა-ხელმძღვანელის თეატრის შსახობით, ილია ქაჭავაძის საბო-გალოების წარმომადგენელი.

— ჩემი გამოხვლის პირველი ნაწილს ქართულად ვიტყვი — მე ამას ხაზი მიწდა ვაუთუბა. ჩვენ ერთი უსწერობა უნდა ჩავივინო, რომ ძირითადში ახლავ: ზრდობის და ცგრეთრული დროისათვის ადამიანების მხარებზე უველადი სიმამდე ერთნული მოძრაობისა. და ნუ ჩავივინე მეორე უსწერობს. მე კატეგორიულად ვამბობ — ჩვენ იმანი უნდა გამოვიხსნათ კანონის ბრკეულებიდან. ცგრეთ წოდებულობა კანონისა, უფრო სწორად იმპერიალისტური ზრახვების ბრკეულებიდან. რომელსაც სურს ერთნული მოძრაობის დარბევა და მთელი დანაშაულის პატრიოტებზე ვადაზარებლა და მე-ორე (განაგრძობს რუსულად) ამ ნაწილს, მთებელდავად რუსულის სულად ცოდნისა, ვიტყვი რუსულად. მე მოგმართათ არა თქვენ. დელარდ ამბროსის ძეც, არამედ თქვენ (მიმართავს რაზუშუესკის) რადგან დელარდ ამბროსის ძე წარმოშობით რუსი არ არის... მე არ მივეკუთვნები იმ შიამბ ადამიანს რაჲც, რომლებსაც ჯგონიათ, რომ უველადური, რაც აქ თი-ქნება, რეალურბული იქნება, და მაინც წინდა ქი-რთული ხასიოების გარდა არსებობს სახელმწიფო-ებრივ პერსპექტივული ხაჲეები და სწორედ ამ თა-ლითხდომი უნდა ვიქვა ერთი ხაჲეგული. რა ბრძე-ლი გადაწყვეტილებებს არ უნდა მივლით თქვენ აქ — და არა მარტო აქ, არამედ იქაც, შემდგომში — საკითხზე, ვერაფერი ვერაზდროს ვერ ამოვლეთ — არ ვიცი ხხვა რა სიტუა ვიხსიარ — ხალხის უსიქი-კიდან ზრდის გარბობას რუსი ქარისკაცისადმი, რომლის პრესტიჲც არც აღერ იყო, მაინდამანც მთელი საქა-რთივლობა, — ვგულისხმობ 1904 წლის აჯანყებას, რო-ცა ხმლებით შეიარაღებული მთიელების წინააღ-მდე ვამოლოდინდ ხაჲეხმლები ქარები, 1912 წლის აჯანყებას, როცა გებზე კიდებდნენ საძვლდლოე-ბას, უზარელი კახელ გულბებს, ვგულისხმობ 1921-24 წლებს, როცა რუსი ქარისკაცები ხერტდნენ ქა-რთელებს პირდაპირ, უხსანართლოდ ვაგონებში, ქუ-ჩაში, ვგულისხმობ 1956 წელს, 1989 წელს. ამიტომ, თუ თქვენ ვინძათ გვერდით ვაუვლდე-მოყავრებ, ლი-რხებით აღკურვული ადამიანი, მეომარი — ქართული ხალხი კი მუდამ იყო მეომარი, — მაშინ მიეცით არ-ნია, რომელიც დაიკავა მის ღირსებას, მის საშობ-დობს, და არ იქნება იმის მხავის ბოცვა-უღბლი. სუ-მგაიბობს ვარაბაძის რომ მოხდა. სხვაგვარად, — სწორად ვამბოვთ, ჩვენ ბევრად ნაჲლები ვართ კალს-ტინელ ხალხზე, — მაგრამ აუთიოვლად მოიბრუნება ბრძობის სხვა ფორმები, და ეს უსაშინლეს შედე-გებამდე მიგვაყვანს. ჩემს გამოხვლად დამთავრებ-ერთი რუსი მეწერის ჩემი პრაით ბრძობის სიტვე-ბით: მოდიეთ, ვაუღუშათ ეს ერები, ვიდრე იმანი ია-ყვებს მთიელებზე. არადა, იმანი მოვეკუთენ თაჲებს, რო-ცა ახლა თვითრელი მომენტი დადგება. ვაგუთუთ — შესაძლია, ნელა, თანდათანობით, — მაგრამ ვაგუ-თუთ. საქართველოს ჯებს ამის ლიადილად, მორა-დური, ისტორიული და ყველა სხვა უსწლები, რომე-ლიც სხვა ერებს აქვთ.

პარმენ მარბაშვილი — თბილისის სახელ-მწიფო უნივერსიტეტის დოცენტი. სსრ კავშირის სა-ხალხო დემუტეტი.

— მე არ შეუვლდები რომელიმე ადამიანს დანა-შულის შეუთხებას ან სხვა საკითხს არ ვაჩიხილავ მე მართლებს ხვალდელი დღე. ის განსტეები, რა-მელიც საქართველოში მშვიდობისა ცხოვრების სა-

ფრკლად შეაძლება იქცეს. მე გვინდა, ყველა გამო-
ხვედრული თვისობა — მოკლედ. არ არსებობს სხვა
აზარი, — რომ მსხვერპლად აიძოს უდანაშაულო, და ჩე-
ხა აზრით, რომ ეს არის არა მარტო საქართველოს
ტრაგედია, ეს არის მანუალო მიერად საბჭოთა კავ-
შირისთვის, ეს პოლიტიკისთვის, რომელსაც საქართო-
ბა, დემოკრატიული და ვარჯიშის ქვეყანა, და თუ ასე
მიიჩნევა ამას საბჭოთა კავშირი, მე მოვიხივებთ
უდანაშაულო მსხვერპლის დაქარაღვის დღე შიშლად
საბჭოთა კავშირის გამოცხადის ვლინის დღედ. მე
ვფიქრობ, ეს ვარჯიშულად დაწესებულს ჩვენს საზო-
გადოებას და მხოლოდ არის შეუცლის აქ მომდარ-
ი ამის შესახებ, ჩადგან მისობრივი ინტერესის
საშუალებებით სრულად უკლი შეფხება მიესა
პროცესს.

ბურბან კატრინაშვილი — მწერალი, კინორეჟისო-
რი, მსახიობი.

— (ლაპარაკობს ოუსულად) თიადამარველად მინდ:
მეგობარი აღმინებებს, რომლებიც უფრო მეტად
რეულად შეტყუებულს აჩიან ჩვეულად. ახლა რაუფ-
რებს ამ აღმინებებს და ვხედავ, რომ მათი რაღაფრ-
იად არ სურს, რომ ჩვენმა არხებს შეაღწიოს მთ-
ვებლებში. ძალიან ვიხივებ, მომხივებ. ხაქვე ამ
განდევით, რომ ოდესღაც თქვენც ერთი რუსი ერთი პარ-
ტიუტის მოატუთა აღმინებმა. რომელსაც სულ პარ-
ტიუტად ვიხივებთ ირის სიტყვა: Великая держава.
ეს ირის სიტყვა მოგაქვს კატრინისთვისაც, აქ-
ვად მოუკლებლად, ამ ირის სიტყვის მოკლებლად.
შეიძლე ეს ვიხივებოდეს ერთი ცდობის ვიხივებო.
რომ აუფადრესი მართალია, ის ყველაფერს მსაქ-
ვებს. სურს ყველას მიუთითოს — როგორც იხივებრ, რო-
ვარი იხივებრ და სხვა და სხვა. ძალიან ვიხივებ
ვაიხივებ, მე მინდა ვადგარჩინოთ. ჩემი ერთი უკვე ვა-
დარჩენილია, ჩემი ერთი უკვე დაადა ვანთავიხივებ-
ს ვხვს. მან ვადგვიან. თქვენ უღლებს შეტონს
მოვიხივებო, როცა შემოვივანებო ჩვენთან თქვენს ტ-
რებში. იმიტომ, რომ ამ ტრებში ვერ ჩაქვს ჩვენ-
ს ეს, რაც ვინდობთ მოველა: პირიქით... მე ვა-
ვანობი ირის სხვა სიტყვის. თქვენ იხივებთ იხივებთ.
რომ იური ყველაზე დიდი ქვეყანა და ვინდობ ვა-
ხივებო — როგორც ის ვიხივებო, რომელიც... ჩვენი
ერთი ვიხივებო და შენებდ ვახივებ, ის არაფრული ამ-
სივინ, იხივებო იხივებ, რომ იური დამაში ქვეყანა.
ჩვეუქრული ამას... ვადგვიანო მიხივებ სერგის მე ვა-
ხივებო, ლეიჯის და სხვა: ვახივებო უიუიუი
რომ იური დამაში ქვეყანა — იხივებო, როგორ-
ჩივებო, ვადგვიანო, სურვილი, სურვილი. დღე-
რადი — დამაში ქვეყანა... ვადგვიანო ურალის უღელ-
ტეხილს იხივებ, იური იხივებო უღელს იხივებ, სურვილი
და სურვილი (მოჩვენის დარბაზში). მე მოვადგვიან-
ვახივებ დამაში ქვეყანა და ამით ვიხივებ, თქვენ
იხივებ მოვადგვიანო. დღე-რადი ამას, თუ კიდევ
შევიხივებო ყოველთვის იხივებ. რაც ქვეყანაზე
ჩაიხივებო (ქანაქობის ქართულად). ახლა ვადგვიან-
ვარ ჩვენს საყვარელ ქართულზე. მე შევიხივებ ვიხივებ.
რომ მართლაც ცნობიერება უიხივებო მადანა
დამოკიდებულად. აი, უიხივებო: ჩვენ აქ ვხივებო,
ბატონი იხივებო, ბატონი ქვეყანა, ვხივებო იხივებ
ვაიხივებ ვადგვიანო ვიხივებო ვიხივებო და ახივებო
და იხივებო ვიხივებო ვიხივებო ვიხივებო და ახივებო

შეშევა. სინამდვილეში იხივებ იხივებ ვიხივებ-
და — ერთად. ის, რომ იხივებო დღის წინ მე
პირტიუტის თიხი მე ხივებებს, მე თიხს ვიხივებ-
რადი და ვიხივებ უიხივებო ცხოველად. რომელსაც
ურტიუტის, ხივებო თქვენ ამ დღის სულ სხვადას-
ხვა. მე მინდა თქვენ ვიხივებო მხოლოდ ერთი ჩან-
ამას რუსულად არ ვიხივებო იხივებ, რომ მხოლოდ
თქვენ, ქართულად ვიხივებ. ჩვენ თუ თქვენ დღე-
რის იხივებო იხივებ, რომ არხებობს ჩივებო ხივებო
ქვეყანაზე, მინდა მე მინდა ვიხივებო ახლა: არც თქვენ
ბატონი იხივებო, არც თქვენ, ბატონი ქვეყანა, იხ-
ივებ, როგორც არც ერთი ჩვენსანი არა ხივებო დღე-
თქვენ, ქართულად და ის ვიხივებო და ის ხივებო, ვიხივებ
თქვენ ვიხივებო კომუნისტური პარტიის პირტიუტის
და თქვენს წყავალიან იხივებო თიხს, როგორც წა-
ვადგვიანო ჩვენ. მე მინდა იხივებო ყველა ქართულად
ვიხივებო: დღე-რადი ჩვენსანი, ვის ვიხივებო; და
ურტიუტის და ის ვიხივებო და ის ხივებო, ვიხივებ
თქვენ ვიხივებო კომუნისტური პარტიის პირტიუტის
და ის ხივებო მართალია ყოველთვის, ჩადგვიანო იხი-
ვი თიხს ქვეყანასთან ერთად არის, ხივებო თქვენ
ხივებო კომუნისტური პარტიის რიგებში, რომელიც
სინამდვილეში არ არის საქართველოს კომუნისტური
პარტია. ის არის მხოლოდ ნაწილი საბჭოთა კავშირის
კომუნისტური პარტიის, რომელიც სინამდვილეში
არის სოციალურ-დემოკრატიული პარტია რუსე-
ლანს და ცხადია, რომ ამოკლებლად ერთად
თიხს იხივებებს — რუსეთის იხივებებს. ამო-
ტომ მე ვიხივებო, რომ ყველა პარტიული არის ვაჩე-
პირტიუტის მხოლოდ და მხოლოდ რუსეთის ი-
ხივებო იხივებებს, და მეტი არაფრული. (რ.
ჩივებო: — მე გვინდა, საქართველო, დრო! დრო! დრო!).
და მე მათ მოვუფრებ, რომ აი ახივებ, აქვე სურ-
ვილად დღე-რადი თიხსანი მანდატები, პარტიულ ჩივებ-
თუ მოვუფრებ მე ჩვენს, როგორც იხივებო თიხსანი
რაც იხივებო. მათად სურვილებს.

ელდარ შინაშვილი — კინორეჟისორი საქართვე-
ლოს კინემატოგრაფისტთა კავშირის ვაჩე-
ველი მდივანი. სურს კავშირის სახლობი დღე-
რადი.

— მე იხივებ ვიხივებო, რომ თიხსანი არ დახივებ-
დეს (ვანაქობის რუსულად) ცხადია და ნაწილი, რომ
ჩვენი მომხივებო ტრაგედია მოიხივებ ვაჩე-
ხივებო. მე ვიხივებო თიხსანი: რა იური ეს — ტრაგედი-
ა შემოხივებოთა თუ კანონობიერება და ვახივებო:—
ეს იური კანონობიერება. ის, რაც მოხივებ, არ იური ჩაქვ-
ვარტიუტისა შედგირ — ყველაფერი იხივებო, რომ და-
სახივებო ახივებო იხივებო. ამ მდგომარეობაში იხივებ-
იხივებო, რომ დღის მიხივებო, დღის მახივებ-
ადი ვიხივებო. ვერ ვიხივებო პარტიამ, ვერ ვიხივებ-
ბამ — არ მოიხივებო თიხსანი არხივებთ ვაჩე-
ხივებო, ვერ ჩაქვს ამას, რომ ერთადერთი ეს ხივებო ჩვენი
საზოგადოების ნაწილი. თანამდევრულ დემოკრატი-
ულია. სხვა ვა არ არის. ყველა ამ მოვადგვიან-
პირტიუტის ვაჩე-
რადი, რაზეც თუ სურვილი, შე-
ნამდევრულია მხოლოდ დემოკრატიის. არის თიხს-
რადი კანონობის საშუალებები. სურვილები, კიდევ
ერთად ვიხივებო. ჩვენს მოვადგვიანო, ჩვენს პარტი-
ულად იხივებოთა ვიხივებო ვერ ახივებო იხივებ-
ის მოიხივებთ, სურვილი უიხივებო და ახივებო
სულ-მხივებო მდივობის. სინამდვილეში სწო-

რად ამ მეთოდებით მოქმედება. საზოგადოებრიობას არ ჰქონდა საშუალება გამოეთქვა სხვადასხვაგვარი აზრი, მონაწილეობა მიეღო საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. ვრცელდებოდა აკრძალვები, კაზინეტური ხელშეშლანელობა, სწორედ ამან მიგვიყვანა ტრაგედიამდე. ჩვენ ეს უნდა ვავიჯოთ, რადგან უნდა ვიფიქროთ ხვალისდღელ დღეზე და იმაზე, რომ უნდა არსებობდეს სახალხო ფრონტი. ხალხს უნდა ჰქონდეს ჰვეწების მართვის უფლება. ეს ასე უნდა იყოს, თუკი დემოკრატია ლიდონი ხიტევა არ არის. ხალხს უნდა გამოთქვას თავისი შეხედულებანი, მოაზრობამ კი შეაჩეროს, შეაქაშოს ეს სურვილები უმარადელობისა და ცხოვრებაში გაატაროს ისინი — აი, ეს არის ნამდვილი დემოკრატიული მმართველობა. სამწუხაროდ, ჩვენს რესპუბლიკაში ეს არ მოხდა. და საბოლოოდ ეს გამოიხატა იმ ტრაგიკულ სიტუაციაში, რომელსაც დღეს ვეწვლიან განვიცდით.

მინდა შევეხო კიდევ ერთ მეთოდს, რომელიც ასევე უნდა უკუთვადროს. — ეს არის მიჩქმალვა იმისა, რაც ცხოვრებაში მომწოდდა. ყველამ ვიცი, რომ აფხაზური პრობლემა არსებობს. მაგრამ ვიდრე ვითარება უსიღურესობამდე არ გამოვადვად, არავის ჰქონდა მასზე ლაპარაკის უფლება. მე კარგად მესმის საკითხის სირთულე, მესმის, რომ დიდი ხიფათილი გვამართებს ჩვენს რესპუბლიკაში მცხოვრებ მსიერ ერებთან დამოკიდებულებაში, მაგრამ როგორ უნდა შევაფასოთ ის ფაქტი, რომ მოსკოვში, სკკპ ცენტრალურ კომიტეტში და XII პარტიკონფერენციის მისამართით აფხაზეთიდან ვაიხვანდა 80-ვერდიანი დოკუმენტი, რომელშიც არ იყო არცერთი კლიოლი სიტყვა, არცერთი ნათელი ფაქტი ქართველი და აფხაზი ხალხების ურთიერთდამოკიდებულებისა — და არც სკკპ ცენტრალურმა კომიტეტმა. არც საქართველოს კომპარტიის ცენტრალურმა კომიტეტმა არ მისცეს ამას სათანადო შეფასება? სწორედ ეს იყო დიდი შეცდომა, რომელსაც შედეგად შეტდომების ჩქარი გამოიწვია.

ჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრების ახლა მტკიცეული პრობლემა — ეს იქნება რესპუბლიკის სუვერენიტეტი. ენა, კულტურა, დემოკრატია, დეცენტრ-

ლიზაცია თუ სხვა, — პლურალიზმის საფუძველზე მთელი ჩვენი ხალხის მსგებლობის საგანი უნდა გახდეს.

დემოკრატიის სამსახურში უნდა იდგეს ინფორმაციის ახლა საშუალება და პირველ რიგში საქართველოს ტელევიზია, რომელიც დღეს უფარვხად დაკნინებულია და ბნელ ფანაჩას უფრო ჰგავს. სახალხო ფრონტს უნდა ჰქონდეს ვაჟი, რომლის დაარსებაც ვერა და ვერ მოვახერხებთ. ის, რაც ხდება პალიტიკარეში, ჩვენთვის რატომღაც მიუღწეველი გახდა. რატომ? როგორ შეიძლება ქართველი ერი არჩევნების უნარს მოკლებულ ერად აქციოს? ჩვენს მონები არა ვართ, ვაიფო ეს, ჩვენ არ გავინდა მონები ვიყო. ჩვენ გვინდა ვიყოთ ნორმალური ადამიანები, რომლებიც ფიქრობენ, სხვადასხვაგვარად არჩივნებენ, შეხადლოა ურველთვით არ დავეთანხმობთ ერთმანეთს. ვეცებოთ გზები, მაგრამ მოგვეციოთ ამის საშუალება. მოგვეციოთ საშუალება შევექნაოთ სახალხო პარლამენტი, რომელიც ეძიებს ერის განვითარების საკეთარ გზებს. ამის ვაგებია აუცილებელი. რადგან დიდი მნიშვნელობა აქვს თუ ვინ მოვახვალ. ამასთან დაკავშირებით მინდა ვთქვა, რომ განასტელებას მოითხოვს საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტი მთლიანად, თავიდან ბოლომდე ესაა კორუმპირებული ხელისუფლება (მსურველ ტაშ). რომელიც შედეგითაა ამხანაგობის, "თავისი კაცობის" პრინციპით. რომელმდე უნდა ვიცხოვროთ ასეთ აბმოსფეროში? ქართველი ერი, კულტურა, რომელიც მან შექმნა, ვერ შეურთიგდება ამას. ჩემი ღრმა რწმენით, ყველაფერი უნდა შეიცვალოს — თავიდან ბოლომდე! და ცენტრმა უნდა იფიქროს იმაზე, რომ უკუთვადრობა ძველი მეთოდები — რომელსაც ვიღაცა ჩამოაყვავი, ნიშნავენ და ჩვენ ყველანი უმბალოდ ხელს ვწვეთ. ჩვენ უნდა ვიცხოვროდეთ იმ კაცს... სულ ახლახან დინშინეს მინისტრია საბჭოს თავმჯდომარე — რა პროგრამა აქვს მას? რა უნდა ვაეციოთ რესპუბლიკისთვის — ვიციოთ რაიმე ამის შესახებ? (დარბაზდანი: — მან თვითონაც არ იცის). მართლაც, თვითონაც არ იცის, აღბათი. მაგრამ ხომ არც დამდგარა ეს საკითხი... მოვიდა მოაზროვნე ადამიანების დრო და ის, ვინც არ აზროვ-

ნებს და მხოლოდ არსებობს, არ უნდა იყოს მოაზრობისა და პარტიის სათავეში. უნდა ვაფიქრო, რომ პარტია აღმოჩნდა სრულიად შეუიარაღებელი აზრით და ამიტომაც შეიარაღდა ტანკებით. მას არ აღმოაჩნდა სოცხალი, შემოქმედებითი აზრი, არ აღმოაჩნდა უნარი მისულერი ხალხთან, დალაპარაკებოდა მას, ვაფიქრო ამ ადამიანებისა და ვაეყოლებინა ისინი. ვადრე არ შეიქმნება ატომურდერი ნაშდელი კრიტიკული დამოკიდებულებების ყველადრისადმი კვეშიდან ზემოთ, — ჰყენ ვერ გამოვალი ამ მდგომარეობიდან. მხოლოდ დემოკრატიაა მე მიმაჩნია, რომ დღეს არავის არ შეუძლია იქნას, დამნაშავე არა ვარო. მთელი ჰყენი საზოგადოება დამნაშავეა, ეს დამნაშაული მთელ ჰყენს თაობას აწევს ტყვეობად. ყველანი დამნაშავე ვარო — ეს უნდა იქნას. — მთელი ერია. დღეს უნდა ვაფიქრობდეთ, რომ შევქმნათ ახალი, მოაზროვნე, კეთილშინაობით მუშაური საზოგადოება. ამას ჰყენი ერისათვის სახიფათოა. ღრ მნიშვნელობა აქვს და ეს ითხოვრდება კარგად უნდა შეიქნოს.

• • •

შეხვედრას გამოვიდა საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივანი ჯუშუბერი პატიშვილი, რომელმაც სასუბი ვახუცა გამოხვლებში დახმულ საკითხებს. კორფუსია და კორფუარება. თქვა მან. დამნაშავედ გამოცხადებია, და არც ამგვარ ბრალდებას უეუენებენ ვინმეს, სასუბისმგებლობასაც უნდა ვარწმობდნენ. არც ამას შეიძლება დეოთანოსო კეთი, რომ პარტიული მინდებები უნდა დედლო და რაღაც სხვა ამგვარი აქციები მოვაწყოთ. საქართველოში უმძიმესი მდგომარეობა შეიქმნა, მაგრამ რომელსაც აქ მიმდინარე პროცესებს ბალტიისპირეთისას ვუბარებთ, უნდა ვაფიქრობდნენ ის, რომ ამ რესპუბლიკებში სხვაგვარად დღეს ვაფიქრო დიპლომატიის მოთხოვნის კულტურა, პროცესების გამოხატვის ფორმა. ჰყენში დემოკრატია იხე ვაფიქრო, რომ ეს მხოლოდ

პარტიის ღანდვა, პარტიის საწინააღმდეგო აქციების მოწყობა, სახალხო ფორმის შექმნა-არშექმნის საკითხიც იმით სინდესზე უნდა იყოს. ვინც ეს საქმე ითავა და ვერ განხორციელა. თუ ეს ადამიანები ერთმანეთში ვერ მოილაპარაკებენ, ისე არ ვახდებია ნაშდვილად სახალხო ფორმირ, ყველაზე მძიმე ეს შექმნილ ვითარებაში მივინც ის არავლერწმუნდობა. რომელიც სუფევს ჰყენში. რაც შეეხება მომხდარ ტრაგედია: არ არის მხოლოდოთი კვეყანა, რომელშიც მოაზრობის სახლის უწყალი სახალხოვეს რამდენიმე დღე-ღამის განმავლობაში მიმდინარეობდეს ამ სახელმწიფოს საწინააღმდეგო აქციები, რომლის გამო პარალიზებულია მოაზრობა. ჰყენ ვინდოდა შეხვედრადიით არაფორმალუბის ღიდერებს. მაგრამ მათ ეს არ ისურვებს. და ხელმძღვანელობამ მთელი ვადანუყვეტილება, რომ შეუძლებელი ვარი, რომელსაც უნდა დეკავებინა მოაზრობის სახლის წინა მოედანი. ტრაგედია ვერავინ წარმოადგენდა — ვარის საწინააღმდეგო მხოლოდ უნდა ვაფიქრობდნენ მთელი

შეხვედრის დასასრულ გამოვიდა სკკ. ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივანი, ვერცა სახალხო კავშირის საჯარო საქმეთა მინისტრი ილუარდ შიშინა. დანამ. აღინიშნა რომ მოხდა ტრაგედია — უდამა. მთელი ადამიანების მსხვერპლი, რომელსაც ვამართობდა არ აქვს. ეს განაპირობებს ამ უდღეს მთელი ვადარებას, რომელიც სუფევს დღეს საქართველოში მიმდინარეობს მომხდარის ყოველმხრივი შეწყველა. რომელიც დაადგენს ყველას როლს ამ ტრაგედიაში. და ყველა ვადანუყვეტილება ვამოტირალი იქნება სახლის სასხვაგვარზე. ჰყენი დროს უნდა იყოს სიმართლე — როგორი მძიმე არ უნდა იყოს იგი, და ჰყენ არ უნდა შევარცხებენ ჰყენი შეიღობისა და შეიღობის შეიღობის წინაშე ამ დეკავებუბების გამო. რომელიც შედგება მომხდარის დეკავებუბის. ეს არის კუჩის, რომელიც აიღო კომუნისტურმა პარტიამ

ასეა ცენტრალურს კომიტეტს კოლტივირან დ:
ამ ურს არ გადაუხვეს. ქვენის ხელმძღვანელობს
შხოლდ სიტუატი არაა დემოკრატიზაციის მომზარე. და
ამის ურას შეკავის დანდებურება იუი სპეცილური
კადრუვერსტება. რომლის არაბმადაც შთელი ქვეუა:
ია. შთელი საბერისა ხალხი უხდა გამზარერი 111
ქარტკოხუერესციის კოხაწილე. ქროცის დარეო. მა:
გრამ გადადგმულია ქარველი საბიწები და წინ დი:
და ნუშომა გველის. მომავალი შხოლდ დემოკრა:
ტიზომა. ურის გამოთქმის თავისუფლებებომა. თუ ეს
ქარსციი დარლეა. დემოკრატიის ლოზუნგი ულხე
იქნება. ამიტომ არ უხდა გვეშინოდეს განხუვაველურ
ურრომა. უხდა ვეშაროთი დილოგი ხეხისშიგარ იუ:
დიტორიასობა. რა რთელეს არ უხდა იურს ეს. აღი:
ნიშნა. რომ საბერისა დრმა შეცხებურელი შესწავლა და
დამახბობებელი საბერარი საქაროველის ისტორიის
იმ უროთულეს ეტაპებზე. რომელიც დღეს უველარე
მეტად იდელებს. სპოგადიციას. ახალგაზრდობას.
შთელი სერიოზულიობათ უხდა შრეკოდით ისეო
ქარბლემების. რეკორიცო სახელმწიფოს სტატუსი
რესპუბლიკის სტატუსი. რესპუბლიკის სუვერენიტე:
ტი. — და მანუ მომდინარეობს სერიოზული მუშაო:
ვა. შუადღება სკე ცენტრალური კომიტეტის ქვე:
ნემი უროუხელ საკითხებზე. მუშაუდება ახალი დო:
კუმენტები. რომლებიც გამოტანდით იქნება ხალხის
სამსარყარე. ამასობა. სპო ვაუხე იმას. რომ ულარი
ახალი საქარისმდებელი ქტები შეიქმნება. ვახუშ:
რელად უხდა დავიცვათ არსებული კანონები. დღეს
შოქმედი კონსტიტუცია. დემოკრატიკა უპირველს ურე:
ლისა კანონისა და კონსტიტუციის ქარვისციმას
უტუშნება. აგინისება. რომ რესპუბლიკაში უშშიმხე
დღეებომა და უშთარების ამოსა ახლა ცხოვრების
ნორმალდებომა. თილისში სრულე წესრიგის დამუა:
რებაა. ვადვიტობით ეს დღეები ისე. როგორც გლო:
ვის დღეები. დღაღმული ადამიანების სხოუნას ეკად:
რება. როგორც ეს ჩვენს ხალხს უკადრება. და შეუქმნა:
ქარობები ქალაქიდან ტასციის ვუეანისა. უველარე:
რი. რაც მომზარე ტრაგედიის ეხება. ვამოკლეული
იქნება სწორად. იმიტეურად. სამარტლიანად. და ხა:
ლბი გაიგებს სრულ სიმარტლეს.

ს დოკუმენტუი მასალაში გამოყენებულა
გადრი ვადპაპორინისა და იური შიჩინოვის
უოტობი